

VISOKA ŠOLA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

VISOKA ŠOLA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija

Program: Varstvo okolja

ZELENO JAVNO NAROČANJE V IZBRANI ORGANIZACIJI

Mentorica: mag. Alenka Burja
Lektor: Ivan Cepanec, prof. slov. jez. in zgod.

Kandidatka: Katarina Majšler

Ljubljana, marec 2024

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Alenki Burja za vso strokovno pomoč in usmeritve pri izdelavi diplomskega dela.

Hvala vodstvu Eko sklada, ker me je finančno podprlo pri študiju.

Posebna zahvala gre moji celotni družini in prijateljem, ki so mi pomagali, verjeli vame in me podpirali skozi študij.

IZJAVA

Študentka Katarina Majšler izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom Alenke Burja.

Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.

Dne _____

Podpis: _____

POVZETEK

Posplošeno je javno naročanje orodje, ki ga uporabljajo državni organi ter drugi zavezanci za zadostitev potreb po proizvodih in storitvah. Tovrstno naročanje pripomore k racionalnejši porabi javnih sredstev, konkurenci, ki stremi k ponudbi izdelkov najvišje kakovosti po primerni ceni in k boljšemu razporejanju gospodarskih virov. Ker se pri porabi javnih sredstev največkrat osredotoča na ceno storitve ali izdelka, ne pa tudi okoljskih vidikov in vplivov v vseh fazah življenjskega cikla izdelka ali storitve, je bilo nujno vključiti mehanizem za spodbujanje krožnega gospodarstva in zmanjševanja obremenitev na okolje. Zeleno javno naročanje, ki je v Republiki Sloveniji urejeno z Uredbo o zelenem javnem naročanju, spodbuja trajnostni razvoj, inovacije in socialno odgovornost.

Diplomsko delo obravnava zeleno javno naročanje s podrobnejšo analizo izvedbe zelenega javnega naročanja: storitve notranjega čiščenja v izbrani organizaciji. Predstavljena so določila javnega in zelenega javnega naročanja, s poudarkom na zakonodaji o zelenih javnih naročilih. Povzete so politike, ki spodbujajo trajnostno javno naročanje, vključno s krožnim gospodarstvom, okoljskim označevanjem, okoljsko zasnovano izdelka in stroški v življenjski dobi izdelka ali storitve, ter družbeno odgovorno ter inovativno javno naročanje s primeri dobrih praks v Evropski uniji. V praktičnem delu so podane ugotovitve in omejitve pri izvedbi zelenega javnega naročila ter potrebne izboljšave za izvedbo naslednjega tovrstnega javnega naročila.

KLJUČNE BESEDE

- Zeleno javno naročanje
- Okoljsko označevanje
- Krožno gospodarstvo
- Inovativno naročanje
- Družbeno odgovorno javno naročanje

ABSTRACT

In general, public procurement is a tool used by state authorities and other taxpayers to meet the needs for products and services. This type of procurement contributes to rational use of public funds, competition that strives offering products with the highest quality at an appropriate price and better allocation of economic resources. Since the use of public funds often focuses on the price of a service or product, but not on environmental aspects and impacts in all phases of the product or service's life cycle, it was necessary to include a mechanism to encourage circular economy and reduce the impact on the environment. Green public procurement, regulated in the Republic of Slovenia by the Green procurement regulation, promotes sustainable development, innovations and social responsibility.

The thesis deals with green public procurement with detailed analysis of the implementation of green public procurement, indoor cleaning services in selected organization. The provisions of public and green public procurement are presented with emphasis legislation on green public procurement. It summarizes the circular economy, environmental labelling and life cycle costing of a product or service, as well as socially responsible and innovative public procurement with examples of good practices in the European Union.

In the practical part, findings and limitations in the implementation of a green public procurement are given, as well as the necessary improvements for implementing the next public procurement of this type.

KEYWORDS

- Green public procurement
- Environmental labelling
- Circular economy
- Innovative public procurement
- Socially responsible public procurement

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Predstavitev problema.....	1
1.2	Cilji naloge	1
1.3	Predstavitev okolja	1
1.4	Predpostavke in omejitve	2
1.5	Metode dela	2
2	JAVNO NAROČANJE	4
2.1	Evropska ureditev javnega naročanja.....	4
2.2	Slovenska ureditev javnega naročanja	6
2.2.1	Potek izvedbe javnega naročanja	8
2.2.2	Statistični podatki javnih naročil.....	9
3	KLJUČNI DOKUMENTI EVROPSKE UNIJE V PODPORO TRAJNOSTNEMU JAVNEMU NAROČANJU	11
3.1	Evropski zeleni dogovor	12
3.2	Krožno gospodarstvo	14
3.3	Okoljsko označevanje	16
3.4	Zasnova izdelka in energijsko označevanje.....	19
3.5	Life cycle costing – stroški v življenjski dobi	21
3.6	Sistem ravnanja z okoljem (ISO 14001:2015 in EMAS).....	22
4	ZELENO – TRAJNOSTNO JAVNO NAROČANJE	23
4.1	Prednosti, koristi in ovire zelenega javnega naročanja – ZeJN.....	23
4.2	Slovenska ureditev zelenega javnega naročanja.....	25
4.2.1	Uredba o zelenem javnem naročanju	25
4.2.2	Statistični podatki zelenih javnih naročil	28
4.2.3	Primeri dobrih praks ZeJN.....	29
4.3	Družbeno odgovorno javno naročanje.....	31
4.4	Inovativno javno naročanje.....	33
4.4.1	Primeri dobrih praks	34
5	ZELENO JAVNO NAROČILO ZA ČIŠČENJE V IZBRANI ORGANIZACIJI	36
5.1	Nabor zahtev za ponudnike.....	36
5.2	Ugotovitve.....	43
6	ZAKLJUČEK	44
7	LITERATURA IN VIRI	46
	PRILOGE	51

KAZALO SLIK

Slika 1: Koncept krožnega gospodarstva.....	16
Slika 2: Znak okoljske marjetice	18
Slika 3: Primerjava stare in nove energijske nalepke.....	20
Slika 4: Okoljski stroški v življenjskem krogu	22
Slika 5: Primerjava med običajnim in družbeno odgovornim javnem naročanjem ...	31

KAZALO TABEL

Tabela 1: Oddana javna naročila v letu 2022.....	9
Tabela 2: Delež posameznega merila za izbiro po številu in vrednosti naročil	10
Tabela 3: Zelena naročila glede na področje naročanja	28
Tabela 4: Način vključitve okoljskih zahtev v javna naročila	28
Tabela 5: Število naročnikov z oddanimi naročili z upoštevanimi okoljskimi vidiki...	29
Tabela 6: Pogostost čiščenja površin	39
Tabela 7: Ravnanje z odpadki	40

KRATICE IN AKRONIMI

ARSO: Agencija Republike Slovenije za okolje

BDP: Bruto domači proizvod

CO₂: Ogljikov dioksid

CPV: Common procurement vocabulary: enotni besednjak javnih naročil

D. D.: Delniška družba

DDV: Davek na dodano vrednost

EK: Evropska komisija

EU: Evropska unija

GWh: Gigavatna ura

J.S.: Javni sklad

LCA: Life cycle assessment: ocena življenjskega cikla

LCC: Life cycle costing: stroški življenjskega cikla

Mtoe: Mega tons of oil equivalent: milijon ton ekvivalenta nafte

RS: Republika Slovenija

ISO: International organization for standardization: mednarodna organizacija za standardizacijo

ZeJN: Zeleno javno naročanje

ZJN: Zakon o javnem naročanju

1 UVOD

1.1 Predstavitev problema

Podnebne spremembe so največja grožnja za naš planet in civilizacijo, ki so nas privedle do tega, da korenito spremenimo naš pogled in odnos do narave ter naravnih virov. V evropskem zelenem dogovoru se je 27 držav članic EU zavezalo, da bo Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. V ta namen naj bi zmanjšale izpuste toplogrednih plinov za vsaj 55 % do leta 2030 v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Zato je potrebna temeljita preobrazba na vseh področjih: v industriji, prometu, kmetijstvu, gradbeništvu, energetiki itd., torej v družbi kot celoti. Kot eno izmed pomembnih orodij za zmanjševanje CO₂ in drugega onesnaževanja so tudi zelena javna naročila. Namen zelenega oziroma trajnostnega naročanja je spodbujati trajnostni razvoj in inovacije, zmanjševanje negativnih vplivov na okolje, spodbujati socialno odgovornost, spodbuditi dolgoročno in celostno razmišljanje, upoštevajoč okoljske vidike in vplive v vseh fazah življenjskega cikla izdelka ali storitve.

Zelena javna naročanja je tudi pomemben mehanizem za spodbujanje krožnega gospodarstva in zmanjševanja obremenitev na okolje, saj javni sektor predstavlja velik delež potrošnje in investicij v družbi. Z izvajanjem javnih naročil naročnik spodbudi izvajalca, da ponudi trajnostni izdelek ali storitev in posledično spodbudi k trajnosti tudi zasebni sektor. Vsekakor so za pravilno izvedbo zelenega javnega naročila potrebni čas, izobraževanja, denarna sredstva in komunikacija med sodelujočimi stranmi.

1.2 Cilji naloge

Cilj diplomskega dela je prikazati in raziskati proces zelenega javnega naročanja v izbrani organizaciji – Eko sklad. S praktičnim delom diplomskega dela se pripravi osnutek konkretne razpisne dokumentacije v delu, ki se nanaša na okoljske zahteve za izbrano področje v izbrani organizaciji.

1.3 Predstavitev okolja

Eko sklad je sprva bil ustanovljen in razglašen s Statutom kot Ekološki razvojni sklad Republike Slovenije, d. d., čigar osnovna dejavnost je bila dodeljevanje kreditov. Leta 1994 ga je na podlagi 86. člena Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 32/93) sprejel upravni odbor Ekološko razvojnega sklada Republike Slovenije, d. d., Ljubljana v soglasju z Vlado Republike Slovenije. Leta 2001 je prišlo do preoblikovanja, in sicer v javni finančni sklad na podlagi Zakona o javnih skladih (Uradni list RS, št. 22/00). V letu 2008 je Eko sklad pričel s prvimi javnimi pozivi ter dodeljevanjem nepovratnih finančnih spodbud.

Nato pa je bil z Ustanovitvenim aktom (Uradni list RS, št. 85/04 in 55/06) razglašen kot Ekološki sklad Republike Slovenije in kot tak obstaja še danes.

Kot največja javna finančna institucija, katere osnovna dejavnost je sprva bila kreditiranje naložb, je v zadnjih desetih letih sofinancirala 137.000 okoljskih naložb v višini 393 milijonov evrov. S tem je pripomogla k zmanjšanju kar 700.000 ton ekvivalenta CO₂ in okrog 2000 GWh prihranjene energije.

Temeljna dejavnost sklada je spodbujanje okoljskih naložb za varstvo okolja v Republiki Sloveniji. V namen promocije ter informiranja javnosti o varstvu okolja se je vzpostavila mreža energetske pisarn ENSVET, kjer energetski svetovalci nudijo brezplačno svetovanje občanom po vseh večjih krajih Slovenije (Eko sklad, 2022a).

Kot podporne aktivnosti se izvajajo sodelovanja v projektih, kot so LIFE IP Care4Climate (osemletni celostni projekt z ozaveščanjem in izobraževanjem z namenom učinkovitejšega zmanjševanja emisij toplogrednih plinov) ter Zero 500 (evropska kohezijska politika za zmanjševanje energetske revščine socialno ogroženih prebivalcev) (Eko sklad, 2022b).

Kot institucija z 72 zaposlenimi želijo biti zgled preostali javnosti, zato se trudijo poslovati trajnostno. Med drugim to dosegajo z digitalizacijo poslovanja in vzpostavitvijo zelene pisarne (Eko sklad, 2020).

1.4 Predpostavke in omejitve

Kljub mnogim prednostim in koristim, ki jih lahko dosežemo z izvajanjem zelenih javnih naročil, se lahko pojavljajo problemi in izzivi, ki otežujejo samo pripravo in izvedbo naročila. Med njimi so denimo pomanjkanje znanja, informacij in usposobljenosti naročnika kot tudi ponudnika, obsežni predpisi in zakonodaja, ki jo je treba upoštevati pri javnem naročanju, omejeno število ponudnikov in izdelkov, ki lahko izpolnijo okoljske zahteve, sledljivost in zagotavljanje trajnostnih standardov skozi celotno verigo ipd.

V našem konkretnem praktičnem delu predpostavljamo oteženo pripravo zelenega javnega naročila zaradi pomanjkljivega predznanja naročnika, omejeno število gospodarskih subjektov, ki se odzovejo na zeleno javno naročilo, ter omejena finančna sredstva.

1.5 Metode dela

V diplomskem delu smo želeli raziskati in podrobneje razčleniti zeleno javno naročanje, povzeti zakonodajo, ki se nanaša na zeleno javno naročanje, navesti področja, ki jih zeleno javno naročanje pokriva, njegove koristi in prednosti, ter izpostaviti probleme, ki se lahko pojavijo pri naročanju.

V delu smo želeli opisati krožno gospodarstvo, okoljsko označevanje, sistem ravnanja z okoljem, stroške v življenjski dobi izdelka, družbeno odgovorno in inovativno javno naročanje. V praktičnem delu diplomskega dela pa smo hoteli pripraviti osnutek zahtev za zeleno javno naročilo v izbrani organizaciji, in sicer za čiščenje poslovnih prostorov Eko sklada.

2 JAVNO NAROČANJE

Javno naročanje je postopek, s katerim javni organi izvedejo nakup blaga, storitve ali gradnje, in predstavlja kar 13,6 % BDP v EU (14,11 % BDP v Sloveniji). Naročanje je zakonsko urejeno, skladnost pa se zagotavlja s ključnimi načeli enakopravne obravnave, nediskriminacije in preglednosti.

Javno naročanje je pomembna ekonomska kategorija, saj so v številnih sektorjih, kot na primer v zdravstvu, prometu, energetiki, javni organi glavni kupci. Prav tako se z javnimi naročili spodbujajo nova delovna mesta ter inovativnejše gospodarstvo z učinkovitejšimi viri in energijo. Visoka kakovost izvedbe javnih storitev pa posledično prinaša prihranke (European commission, b. i.c).

2.1 Evropska ureditev javnega naročanja

Evropska komisija je v Zeleni knjigi leta 2011 objavila dokument strategije za pametno, trajnostno in vključujočo rast z namenom konkurenčnega socialno-tržnega gospodarstva v Evropi, ki temelji na znanju in inovacijah. V strategiji imajo javna naročila ključno vlogo, s katerimi se doseže:

- boljše pogoje pri razvijanju in povpraševanju po podjetniških inovacijah,
- lažje prehajanje v nizkoogljično gospodarstvo in
- povečanje tržne konkurenčnosti za mala in srednje velika podjetja.

V letu 2014 je EU izvedla reformo na področju javnega naročanja, da bi omejila in zagotovila najučinkovitejšo rabo javnih sredstev, ki vključujejo bolj gospodarno izkoriščanje virov, varstvo okolja in večjo energetske učinkovitost. V veljavo sta stopili dve novi direktivi, ki urejata področje javnih naročil v EU (European Union, 2011).

Direktiva 2014/24/EU

Direktiva, ki je razveljavila predhodno 2004/18/ES, ureja splošno področje javnih naročil, ki zakonsko določa, da se postopek poziva izvaja nediskriminatorno in pregledno. Prav tako so določene mejne vrednosti zneska. Ponudnika se izbere na podlagi najcenejše ponudbe oziroma najboljšega razmerja med ceno in kakovostjo, ki izraža splošno stroškovno učinkovitost, tehnično kakovost, okoljske in družbene vidike. Za spodbujanje sodelovanja malih in srednje velikih podjetij se poziva javne organe, da velika naročila razdelijo na posamezne sklope (člen 46). Določila direktive o javnem naročanju posebej vključujejo tudi področje okolja. Direktiva navaja, da je javnim naročnikom, ki želijo naročiti gradnje, blago ali storitve z določenimi okoljskimi, socialnimi ali drugimi značilnostmi, treba omogočiti sklicevanje na določene znake, kot so znak EU za okolje, (več)nacionalni okoljski znaki ali drugi znaki, če so zahteve za znak povezane s predmetom naročila, kot je opis proizvoda

in njegova predstavitev, vključno z zahtevami glede pakiranja (razlaga 75). Kadar nameravajo javni naročniki naročiti gradnje, storitve ali blago z določenimi okoljskimi, socialnimi ali drugimi značilnostmi, lahko v tehničnih specifikacijah, merilih za oddajo javnega naročila ali pogojih za izvedbo javnega naročila zahtevajo določen znak kot dokaz, da te gradnje, storitve ali blago ustrezajo zahtevanim značilnostim (člen 43).

Prav tako naj bi javni naročniki imeli možnost, da zahtevajo uporabo ukrepov ali sistemov za okoljsko ravnanje med izvajanjem javnega naročila. S sistemi za okoljsko ravnanje se lahko, ne glede na to, ali so registrirani na podlagi instrumentov Unije ali ne, dokaže, da je gospodarski subjekt tehnično sposoben za izvedbo javnega naročila (razlaga 88). Če javni naročniki zahtevajo predložitev potrdil, ki jih izdajo neodvisni organi in potrjujejo, da gospodarski subjekt upošteva določene standarde za zagotavljanje kakovosti, vključno z dostopnostjo za invalide, se sklicujejo na sisteme zagotavljanja kakovosti, ki temeljijo na ustrezni seriji evropskih standardov, potrjenih s strani akreditiranih organov (člen 62). V primeru, da gospodarski subjekt nima registriranega certifikata za ravnanje z okoljem ali ga ne more vzpostaviti v predvidenem roku, se dovoljuje, da gospodarski subjekt predloži opis ukrepov, ki zagotavljajo enako raven varstva okolja, kot tisti s sistemom za okoljsko ravnanje. V direktivi je opredeljeno tudi predhodno preverjanje trga pred oddajo naročila (člen 40). S tem je gospodarski objekt obveščen o načrtih in zahtevah naročnika. V kolikor pa trg ne more zadovoljiti potrebe javnega naročnika, se lahko izvede postopek partnerstva za inovacije (člen 31), ki določa natančne informacije in minimalne zahtevke, ki jih ponudba mora vsebovati. Cilj tovrstnega naročanja je spodbujanje inovativnosti, ki partnerjem nudi zagotovljeno poznejšo nabavo inovativnega predmeta naročila, v kolikor predmet ustreza pogojem javnega naročila. Merila za oddajo javnega naročanja omejujejo naročnika glede svobodne izbire, saj mora zagotavljati možnost konkurence, obenem pa upoštevati ekonomsko najugodnejšo ponudbo na podlagi cene ali stroškov. V primeru, da se uporabi pristop stroškovne učinkovitosti na način izračuna stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje (člen 68), kjer se upoštevajo kakovost, okoljski in/ali socialni vidiki, pa se lahko upošteva ponudbo z najboljšim razmerjem med ceno in kakovostjo. V Prilogi VII so posebej opredeljene nekatere tehnične specifikacije, saj so v njih določene zahtevane značilnosti gradnje, storitve ali blaga in so s tem pomemben del javnega naročila (EUR-Lex, 2014a).

Direktiva 2014/25/EU

Direktiva, ki je razveljavila predhodno 2004/17/ES, ureja javna naročila v vodnem, energetskem in transportnem sektorju ter sektorju poštnih storitev. Opredeljuje javna naročila inovativnih rešitev z opredeljenimi zahtevami za dokumentacijo v fazi izbiranja. Pojasnjuje, kaj pomeni predkomercialno naročanje in predhodno preverjanje trga ter spodbuja konkurenčne postopke s pogajanji in dialogi.

Pri javnem naročanju je izjemno pomembno upoštevanje načel. Načela javnega naročanja namreč omogočajo naročniku pravilno in pravično izvesti javno naročilo,

ob hkratnem upoštevanju še vseh ostalih predpisov EU in držav članic. Ti so: načelo gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti, načelo zagotavljanja konkurence med ponudniki, načelo transparentnosti javnega naročanja, načelo enakopravne obravnave ponudnikov, načelo sorazmernosti (EUR-Lex, 2014b).

2.2 Slovenska ureditev javnega naročanja

Javno naročilo je v Zakonu o javnem naročanju, ZJN-3 (Uradni list RS, št. 91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22), ki je v skladu z določili EU stopil v veljavo 1. 4. 2016, definiran v 2. členu kot: "*pisno sklenjeno odplačno pogodbo med enim ali več gospodarskimi subjekti ter enim ali več naročniki, katere predmet je izvedba gradenj, dobava blaga ali izvajanje storitev.*"

Pogodbene stranke v okviru javnega naročila sta naročnik in gospodarski subjekt. Naročniki so v tem primeru različni organi, kot so organi Republike Slovenije, organi lokalnih skupnosti, druge osebe javnega prava in javna podjetja, ki se ukvarjajo z infrastrukturno dejavnostjo. Prav tako so vključeni subjekti z infrastrukturno dejavnostjo, ki imajo posebne ali izključne pravice, ki jim jih je podelil pristojni organ Republike Slovenije. Področje uporabe tega zakona se uporablja za naročanje na splošnem in infrastrukturnem področju.

Javni naročniki so skladno z zakonom dolžni objavljati podatke, obvestila in dokumentacijo v zvezi z oddajo za vsa javna naročila, z izjemo naročil male vrednosti, na portalu javnih naročil; zavezanci pa objavljajo javno dostopne informacije iz pogodbe. Z objavljanjem na portalu javnih naročil se zagotavlja zmanjševanje administrativnih ovir, transparentnost javnega naročanja, dostopnost primerljivih podatkov, zmanjševanje stroškov naročnikov, vezanih na objavo, in možnost skrajšanja rokov pri oddaji ponudb zaradi hitrejšega pretoka informacij (MJU, 2022).

Javno naročanje pripomore k racionalnejši porabi javnih sredstev, odprti konkurenci, ki stremi ponudbi izdelkov najvišje kakovosti po primerni ceni in k boljšemu razporejanju gospodarskih virov. Glede na statistično poročilo o javnih naročilih iz lanskega leta je največ naročnikov iz splošne dejavnosti javne uprave na področju zdravstvene dejavnosti, največje vrednosti naročil pa so bile izvedene v gradbenem sektorju. V kar 66,52 % je predmet javnega naročanja blago (MJU, 2023).

Za oddajo javnega naročila lahko naročnik uporabi naslednje postopke: odprti postopek (največkrat uporabljen v letu 2022), omejeni postopek, konkurenčni dialog, partnerstvo za inovacije, konkurenčni postopek s pogajanjem, postopek s pogajanjem z ali brez predhodne objave in postopek za naročila male vrednosti – evidenčno javno naročilo (do 40.000 € brez DDV, v primeru naročanja blaga ali storitve), ki ga uporabljamo tudi pri konkretnem javnem naročilu v omenjeni organizaciji, zato ta postopek v nadaljevanju predstavljamo posebej (ZJN-3).

Evidenčna naročila so tista naročila, za katera ni treba izvesti postopka javnega naročanja in ne presegajo mejne vrednosti za uporabo ZJN-3 (prvi odstavek, 21. člena), vseeno pa je naročnik zavezan ravnati skladno z načeli javnega naročanja, upoštevajoč načelo gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti ter načelo transparentnosti. Mejne vrednosti evidenčnih naročil ne smejo presegati 40.000,00 € za blago ali storitev splošnega področja, 80.000,00 € za gradnje na splošnem področju, 750.000,00 € za socialne in druge storitve splošnega področja s priložo direktive, 50.000,00 € za blago ali storitve na infrastrukturnem področju, 100.000,00 € za gradnje na infrastrukturnem področju in 1.000.000,00 € za socialne in druge posebne storitve, izključujoč tiste, ki so zajete s kodo CPV 79713000-5, 79100000-5, 79110000-8, 79111000-5, 79112000-2, 79112100-3 in 79140000-7. Da ne bi prišlo do presega mejne vrednosti, mora naročnik upoštevati letni načrt in drobljenje javnih naročil, oddanih istem ponudniku, kar se smatra kot oddaja dveh ali več oddanih naročil v enem letu.

V 27. členu ZJN-3 so določene tudi štiri izjeme naročanja, kjer je ta zakon izključen, in sicer za naročila blaga na splošnem področju za nadaljnjo prodajo, ki ne presegajo mejne vrednosti za objavo v Uradnem listu EU, za blago, ki se namenja za protokolarna darila ali promocijo RS, ki ne presegajo mejne vrednosti za objavo v Uradnem listu EU, za naročilo živil, ki ne presegajo mejne vrednosti za objavo v Uradnem listu EU, in za storitve revidiranja obveznih revizij, opredeljenih v zakonu, ki ne presegajo mejne vrednosti za objavo v Uradnem listu EU.

Zakon o javnih financah določa, da so zavezanci pri izvajanju evidenčnih naročil isti, kot tisti pri izvajanju javnih naročil po ZJN-3. To so državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti, javni skladi, podjetja, agencije in zavodi ter javni gospodarski zavodi.

Za oddana evidenčna naročila je naročnik dolžan voditi evidenco o oddaji naročila, ki zajema navedbo in vrsto predmeta ter vrednost naročila brez DDV. Za preteklo leto je treba objaviti seznam evidenčnih naročil na portalu javnih naročil, ki zajema seznam naročil, ki ne presegajo mejnih vrednosti, opis predmeta, vrsto predmeta in vrednost naročila ter naziv gospodarskega subjekta, ki mu je bilo naročilo oddano. Vsi ponudniki, ki so oddali ponudbo, morajo biti pisno obveščeni o izbiri gospodarskega subjekta (MJU, 2024).

2.2.1 Potek izvedbe javnega naročanja

Javno naročanje poteka po zakonsko določenih pravilih, ki so opredeljena v Zakonu o javnem naročanju ZJN-3 in se jih morajo naročniki natančno držati. Na voljo je osem vrst postopkov naročanja, ki potekajo po v naprej določenih fazah in so usklajeni z zakonodajo EU, ki omogoča prost pretok blaga. Postopek mora biti izpeljan v slovenskem jeziku. Tuji jezik se lahko uporablja v primeru odstopanj, ko pri tehničnih specifikacijah ni na voljo ustreznega strokovnega izraza in za katerega ponudnik pridobi dovoljenje. Pred samo izvedbo postopka naročnik oziroma javni organ izvede predhodno preverjanje trga. V primeru sodelujočih ponudnikov v tej fazi je naročnik zavezan k nediskriminaciji preostalih ponudnikov, ki se vključijo v nadaljnji fazi.

Za doseganje okoljskih ciljev in ekonomske najugodnejše ponudbe glede na življenjsko dobo izdelka ali storitve je pri zelenem javnem naročanju pripravljalna faza ključnega pomena. V pripravljalni fazi se izvedeta natančen načrt in analiza, s čimer naročnik izrazi in oceni svoje potrebe ter ugotovi možne vplive na okolje.

Naročnik s svojo določitvijo predmeta zelenega javnega naročila jasno določi lastnosti v opisu predmeta, ko opredeli lastnosti naročila (npr. oblika, način proizvodnje, uporabljene surovine, datum uporabe ipd.) in s tem seznanji ponudnika s svojimi potrebami. Viri informacij so tehnični standardi, znaki za okolje ter merila na ravni EU in na nacionalni ravni za zelena javna naročila. V opisu kot tudi naslovu naročila predmeta mora biti razvidno, da gre za okoljsko manj obremenjujočo storitev, blago ali gradnjo. Obravnava morebitnih vplivov na okolje je odvisna od predmeta zelenega javnega naročila. Pri nekaterih gradbenih projektih je zaradi posega v okolje treba izvesti predhodno presojo vplivov na okolje. V primeru naročanja storitev je pomembno, da imajo izvajalci strokovne izkušnje pri izvajanju storitve z zmanjšanim vplivom na okolje (European Commission, 2016).

S tehničnim specifikacijam oziroma tehničnim zahtevam se natančno opredeli predmet javnega naročila, ki se nanaša na značilnost storitve, gradnje ali blaga. Z njihovo pomočjo se opiše naročilo, na podlagi katerega se naročnik odloči o ustreznosti in tudi ocenijo ponudbe za izbiro najbolj optimalne ponudbe. So obvezni in pomembni del razpisne dokumentacije, ki omogočijo ponudniku, da pripravi ustrezno, konkurenčno in primerljivo ponudbo. Tehnične specifikacije so podrobneje določene kot zahteve glede delovanja ali funkcionalnosti določene v petem odstavku 68. člena ZJN-3, ki vključujejo tudi okoljske značilnosti, drugi način je sklicevanje na tehnične specifikacije in nacionalne standarde, povzete po evropskih, ali pa sklicevanje na evropske tehnične ocene oziroma ocenjevalni dokument, v kolikor se uporabi kot podlaga za izdajo evropske tehnične ocene, skupne tehnične specifikacije, mednarodne standarde in druge tehnične referenčne sisteme, ki so določeni za standardizacijo. Takšen pristop k izvedbi javnega naročila spodbuja okoljske inovacije in prehod v krožno gospodarstvo.

2.2.2 Statistični podatki javnih naročil

Javna naročila pri nas predstavljajo 14,11 % BDP, kar pomeni, da ima javni sektor veliko kupno moč, ki lahko z upoštevanjem smernic zelenega naročanja pomembno vpliva na široko področje podnebnih sprememb, porabe virov ter trajnostne potrošnje in proizvodnje. Naročanje, ki vključuje okoljske vidike, je čedalje bolj razširjeno med naročniki, prav tako je v porastu družbeno odgovorno javno naročanje.

Kot prikazuje Tabela 1, je bilo v letu 2022 največ javnih naročil do sedaj, glede na njihovo vrednost in za dobrih 370 mio evrov več v primerjavi z oddanimi naročili v letu prej. Povprečno število prejetih ponudb v naročilih iz leta 2022 je 2,2, kar je malenkost manj kot leta 2021.

Oddana javna naročila v letu 2022	Št. postopkov	Pogodbena vrednost
Objavljena naročila na portalu javnih naročil oziroma v Uradnem listu Evropske unije	6.721	5.417.105.902
Evidenčna naročila	1.082.656	1.436.796.005
Neprednostne storitve	7	3.429.272
Skupaj	1.089.384	6.857.331.179
Skupaj s tehtano povprečno stopnjo DDV		8.047.078.139

Tabela 1: Oddana javna naročila v letu 2022
(Vir: Statistično poročilo o javnih naročilih 2022, str. 4)

Za oddajo naročil se največkrat uporabi postopek naročila male vrednosti (54,71 %), saj je ta enostavnejši in manj zahteven. Delež odprtih postopkov se je glede na prejšnja leta zmanjšal, kar bi lahko posledično privedlo tudi do zmanjšanja deleža čezmejnih oddanih naročil. Zaznana je velika porast evidenčnih naročil glede na zadnjih šest let, saj je v letu 2022 pogodbena vrednost dosegla skoraj 1,5 milijarde evrov. Največkrat so naročniki naročali blago (66,52 %), nato storitve (23,29 %) in gradnje (10,1 %). Glede na vrednost so na prvem mestu gradnje (34,36 %), sledijo naročila blaga (33,43 %) in naročila storitev (32,21 %). Postopek s pogajanjem brez predhodne objave se je zmanjšal za 1,18 % glede na leto 2021. Socialnih oziroma družbeno odgovornih naročil je bilo 12,49 % (v letu 2021 13,4 %), v vrednosti 589.961.301 €. Socialni vidiki se pri naročilih največkrat vključujejo v pogodbena določila in merila za izbiro. V več kot 90 % naročil je bila cena ključno merilo za izbiro ponudnika, kar prikazuje Tabela 2 (MJU, 2023).

Merilo	Št. naročil	Pogodbena vrednost	Delež v št. naročil	Delež v vrednosti
Cena	15.507	5.006.988.555	90,03 %	92,43 %
Ekonomsko najugodnejša ponudba	1.717	410.117.347	9,97 %	7,57 %
Skupaj	17.224	5.417.105.902	100,00 %	100,00 %

Tabela 2: Delež posameznega merila za izbiro po številu in vrednosti naročil
(Vir: Statistično poročilo o javnih naročilih 2022, str. 23)

3 KLJUČNI DOKUMENTI EVROPSKE UNIJE V PODPORO TRAJNOSTNEMU JAVNEMU NAROČANJU

Da bi korenito in sistemsko spremenili odnos do narave, naravnih virov, omogočili zdravo življenje in dosegli podnebno nevtralnost, je potrebna temeljita preobrazba na vseh področjih: v industriji, prometu, kmetijstvu, gradbeništvu, energetiki itd., torej družbi kot celoti. EU je za doseganje teh ciljev razvila in sprejela ključne dokumente, med drugim tudi za podporo trajnostnemu javnemu naročanju.

Celostna politika o izdelkih – IPP (2003)

V sporočilu iz junija 2003, ki ga je sprejela Evropska komisija, se poudarja pomen zelenih javnih naročil in sproži več ukrepov za njegovo spodbujanje s pregledom stanja izvajanja in njegovega vpliva na okolje in trg. Države članice se spodbuja k razvoju javno dostopnih akcijskih načrtov za bolj zelena javna naročila do konca leta 2006. Informacijski razvoj za javna naročila doprinese praktične priročnike za javne organe (Priročnik o zelenih javnih naročilih), zbirko podatkov o skupinah izdelkov, spletno stran ZeJN.

Akcijski načrt za trajnostno industrijsko politiko

Sporočilo Komisije o trajnostni potrošnji in proizvodnji (2008), ki predstavlja strategijo za celostni pristop k nadaljnji trajnostni potrošnji in proizvodnji ter spodbujanju njene trajnostne industrijske politike, določa oblikovanje usklajene podlage za javna naročila ter spodbujanje k izboljšanju energetske in okoljske učinkovitosti izdelkov, želi spodbuditi njihovo porabo pri potrošnikih in narediti čistejšo in bolj enostavno proizvodnjo na podlagi meril. Načrt temelji na direktivi o okolju prijaznem oblikovanju in številnih povezanih shemah na področju politike izdelkov: EU znaku za okolje, Uredbi EMAS in o energijskem označevanju.

Evropa 2020 (2010)

Marca 2010 je Evropska komisija objavila desetletno strategijo za pametno, trajnostno in vključujočo rast – Evropa 2020. Glavni cilji so bili s področja inovacij, izobraževanja, zaposlovanja, socialne vključenosti in klimatske spremembe z okoljsko trajnostjo, kjer se v pobudah omenja tudi ZeJN.

Načrt Evrope za učinkovito rabo virov (2011)

Je del strategije Evropa 2020. V njem so opisane strukturne in tehnološke spremembe, potrebne do leta 2050, vključno z mejniki, ki jih je treba doseči do leta 2020. V Načrtu je omenjena potreba po spodbujanju širše uporabe ZeJN.

Energija 2020 (2010)

Sporočilo "Energija 2020 – Strategija za konkurenčno, trajnostno in zanesljivo oskrbo z energijo" določa energetske prednostne naloge in določa ukrepe, ki jih je treba sprejeti za reševanje izzivov, povezanih z energijo.

Sporočilo vztraja tudi pri ključni vlogi javnih naročil in poziva javne organe, naj vodijo z zgledom. Med drugim pravi, da bi morala pravila javnih naročil vztrajati pri pogojih učinkovitosti za povečanje prihranka energije in širjenje inovativnih rešitev, zlasti v stavbah in prometu.

Unija inovacij

Unija inovacij je ena izmed sedmih vodilnih pobud za doseganje ciljev strategije Evropa 2020. Cilj je, da se inovativne ideje pretvorijo v izdelke in storitve, ki ustvarjajo rast in delovna mesta. Tem se nameni del sredstev, ki bodo spodbudila inovativne rešitve. Pobuda obravnava vlogo javnih naročil in ZeJN kot enega od načinov za doseganje teh ciljev, saj je javni sektor pomemben kupec, ki lahko spodbudi uporabo javnih naročil prijaznih do inovacij.

Akcijski načrt za ekološke inovacije (2011) – Ecoap

Inovacijski načrt daje poudarek zelenim tehnologijam in ekološkim inovacijam, kjer imajo ZeJN vlogo izboljšanja tržnih pogojev. Cilj načrta za ekološke inovacije (Ecoap) je odprava ovir – zapletenosti prehoda na nove tehnologije in nezadostnega dostopa do kapitala –, ki ovirajo razvoj okoljskih tehnologij.

Osmi okoljski akcijski program Evropske Unije do leta 2030 (2022)

Cilj programa temelji na Evropskem zelenem dogovoru, s katerim želijo do leta 2030 zmanjšati emisije toplogrednih plinov, do leta 2050 pa doseči podnebno nevtralnost, ki bo Evropejcem omogočala dobro in zdravo življenje, gospodarsko blaginjo in regenerativno rast ter odprava neenakosti (Burja A., 2019).

3.1 Evropski zeleni dogovor

Evropski zeleni dogovor, ki ga je decembra 2019 podprl tudi Evropski svet, je sveženj ambicioznih političnih pobud in predlogov Evropske komisije s ciljem, da EU leta 2050 postane podnebno nevtralna in izpolni zavezo iz Pariškega sporazuma (2015). Vključeni številni ukrepi zajemajo zmanjšanje izpustov, spodbujanje trajnostnega gospodarstva z naložbami v raziskave in zaščito naravnega okolja, pri katerih bo za doseganje ciljev potreben celosten in medsektorski pristop.

Za uresničevanje trajnostne rasti in podnebne politike so potrebne strategije, akcijski načrti, programi ipd., ki se oblikujejo preko različnih pobud. Glavne pobude dogovora so:

- “Pripravljeni na 55” – sklop predlogov za revizijo in posodobitev zakonodaje ter uvedba novih pobud za zagotavljanje skladnosti politike s podnebnimi cilji,
- Evropska podnebna pravila – zakonska obveznost EU in držav članic k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov do leta 2030 za vsaj 55 % glede na ravni iz leta 1990,
- Strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam – dolgoročna vizija o družbi, ki je v celoti prilagojena in odporna na podnebne spremembe,
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 – ukrepi za zaščito ranljivih ekosistemov in okrevanje biotske raznovrstnosti,
- Strategija “od vil do vilic” – preobrazba sedanjega prehranskega sistema v bolj trajnostno prehransko verigo,
- Evropska industrijska strategija – zagotavljanje trajnostnih in okolju prijaznejših proizvodnih ciklov, pospeševanje inovacij, rast konkurenčnosti in okrevanje po pandemiji covid-19,
- Akcijski načrt za krožno gospodarstvo – ključna je ločitev gospodarske rasti od rabe virov, ukrepi za oblikovanje trajnostnih proizvodov in krožne proizvodne procese,
- Baterije in odpadne baterije – sprejetje nove uredbe (2023), katere cilj je spodbujati krožno gospodarstvo in izboljšanje notranjega trga ter zagotavljanje pravične konkurence na podlagi zahtev za varnost, trajnost in označevanje,
- Pravični prehod – uveden mehanizem, ki bo spodbujal zaposlitvene možnosti, izboljšal energetske učinkovitost stavb in lažji prehod na nizkoogljično tehnologijo, spodbujanje novih zelenih delovnih mest, trajnosten javni prevoz, infrastrukturo za čisto energijo in digitalizacijo,
- Čista in varna energija po dostopnih cenah – alternativni in čistejši viri energije, razvoj energetske infrastrukture, povezovanje energetskih sistemov celotne EU,
- Strategija EU na področju kemikalij za trajnostnost – za zaščito zdravja ljudi in okolja ter večjo konkurenčnost industrije,
- Strategija za gozdove in krčenje gozdov – podpora trajnostnega gospodarjenja ter finančne spodbude tistim, ki bi sprejeli okolju prijazne prakse, večanje obsega in biotske raznovrstnosti gozdov, zasaditev treh milijard dreves do leta 2030.

(Evropski svet, Svet Evropske unije, 2023b).

Za podporo cilja Zelenega dogovora za zmanjševanje odpadkov, je Evropska komisija marca 2023 sprejela nov predlog o spodbujanju popravil blaga. S

predlogom se uvaja pravica do popravila izdelka znotraj in zunaj zakonske garancije, ki bo potrošniku prinesla prihranke. Proizvajalec bo v okviru garancije moral nuditi popravilo, a ne v primeru, ko bo popravilo dražje od zamenjave.

Zahteva potrošnika po popravilu izdelka bo proizvajalce spodbudila, da razvijejo bolj trajnostne poslovne modele. Potrošnik bo lahko od serviserja zahteval obrazec s podatki popravila, ki mu bo nudil informacije o pogojih popravila ter ceno za primerjavo ostalih ponudb popravil. S spletno platformo bo mogoče najti serviserja v bližini lokacije potrošnika, prodajalce prenovljenega blaga in servise s standardom kakovosti za storitve popravila, ki so zavezani k višji kakovosti storitve (European Commission, 2023c).

3.2 Krožno gospodarstvo

Leta 2015 je bil sprejet prvi akcijski načrt za hitrejši prehod Evrope h krožnemu gospodarstvu, krepitvi konkurenčnosti na globalni ravni, spodbujanju trajnostne gospodarske rasti in novih delovnih mest. Načrt je zajel 54 ukrepov za "zaprtje zanke" življenjskih ciklov proizvodov: od proizvodnje in potrošnje do ravnanja z odpadki in trga za sekundarne surovine; vsi takrat predvideni ukrepi so bili uresničeni.

Ob nenehnem naraščajočem gospodarstvu in nenasitni potrošnji omejenih naravnih virov bi za vse potrebe do leta 2050 potrebovali tri Zemlje. Napoveduje se podvojena poraba surovin, kot so kovine, minerali, fosilna goriva in porast letnih odpadkov kar za 70 %. Načinu gospodarstva, s katerim se seznanjamo že od industrijske revolucije, pravimo linearno gospodarstvo. Takšno gospodarstvo deluje na način, kot da so naravni viri in surovine na voljo v neomejenem obsegu, ob koncu njihovega življenjskega cikla pa izdelke preprosto odvržemo (Sporočilo komisije: nov akcijski načrt za krožno gospodarstvo 2020). Novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo predstavlja nove pobude za posodobitev in preobrazbo našega gospodarstva ob hkratnem varstvu okolja, ki zajemajo celotno življenjsko dobo proizvodov. Temelji na želji, da bi proizvajali trajnostne proizvode, ki jih je mogoče dolgo uporabljati, ter državljanom in državljanom omogočili polno sodelovanje v krožnem gospodarstvu in izkoriščanje pozitivnih sprememb, ki jih to prinaša.

Ker je prihodnost Evrope odvisna od zdravja planeta, so članice EU z Zelenim dogovorom pripravile sveženj "Pripravljeni na 55", ki vsebuje sklop predlogov za revizijo in posodobitev zakonodaje EU. Ministri za okolje v EU so junija 2021 potrdili nove strategije za prilagajanje podnebnim spremembam, da EU do leta 2050 postane družba, odporna na podnebne spremembe. Za uresničitev cilja je pravi koncept krožno gospodarstvo, pri katerem bosta potrebna usklajevanje in sodelovanje na racionalni, regionalni, lokalni ter mednarodni ravni (Evropski svet, Svet Evropske unije, 2023b).

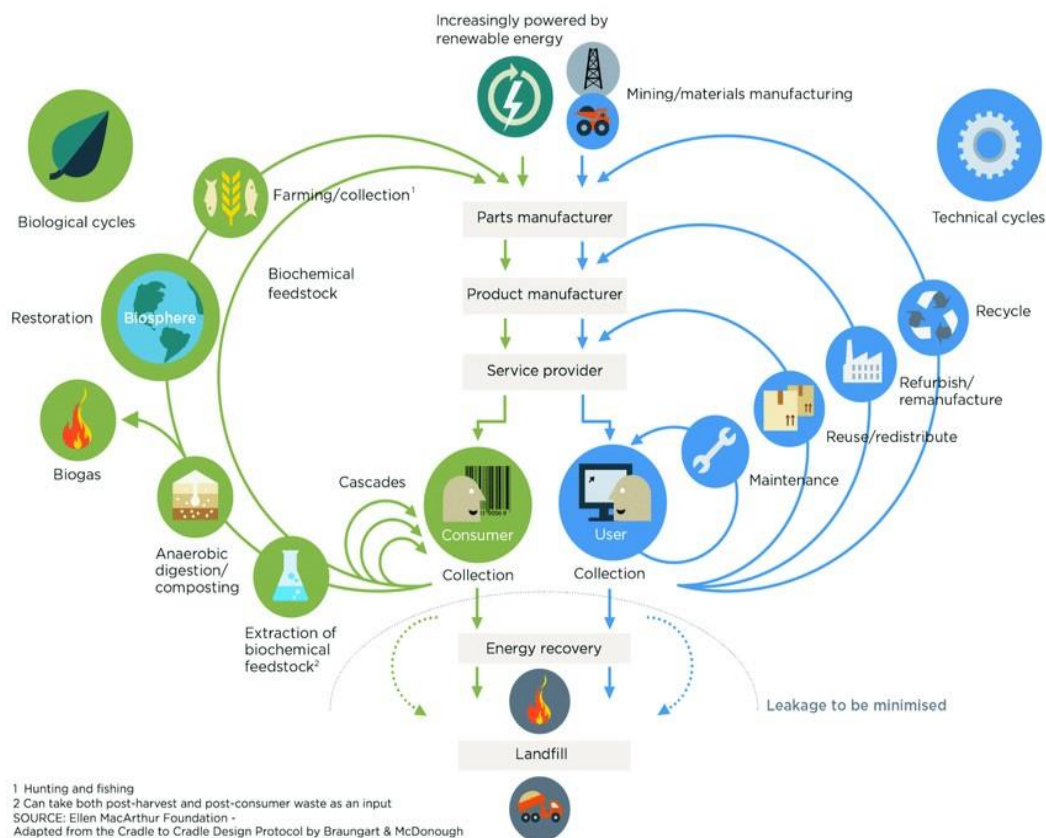
Krožno gospodarstvo je razvojna strategija proizvodnje in potrošnje, ki je usmerjena k delitvi, ponovni uporabi, prenovi, reciklaži materialov in izdelkov ter popravilu izdelkov, kolikor dolgo je to le mogoče. Življenjska doba izdelkov se podaljšuje, zmanjšuje pa se količina odpadkov. Ukinja se praksa izdelkov, ki so načrtno zasnovani z omejenim rokom trajanja, kar prikazuje Slika 1.

Koristi prehoda na krožno gospodarstvo:

- recikliranje in ponovna uporaba zmanjšujeta poseganje v okolico ter biotsko raznovrstnost,
- upočasni se poraba naravnih virov,
- zmanjšujejo se skupne emisije toplogrednih plinov,
- oblikovanje učinkovitejših in trajnostnih izdelkov, s čimer se prihranijo viri, energije in zmanjšanje odpadkov,
- spodbuja se inovativnost, konkurenčnost, gospodarsko rast ter ustvarjanje novih delovnih mest (okoli 700.000 do leta 2030),
- zmanjša se odvisnost od dobave in ne reguliranih cen surovin,
- inovativnejši, varnejši in trajnejši izdelki z dolgo življenjsko dobo, s katerimi prihranimo denar

(Evropski parlament, 2023).

Kot posamezniki lahko v vsakdanjem življenju prispevamo h krožnemu gospodarstvu tako, da kupujemo iz druge roke (angl. second hand) bodisi oblačila, knjige, elektronske naprave. Pri izdelkih, ki jih ne potrebujemo pogosto, se odločimo za izposajo, najem ali souporabo. Pokvarjen predmet popravimo, namesto, da ga zavržemo. Z malo inovativnosti pa ga lahko predelamo v nekaj povsem novega in uporabnega. Pri nakupih se odločajmo premišljeno, izbirajmo trajnostne materiale (Urad RS za mladino, Mladi.si, 2023).

Slika 1: Koncept krožnega gospodarstva
(Vir: Ellen MacArthur foundation, 2023)

3.3 Okoljsko označevanje

V zdajšnji tržni poplavi izdelkov in storitev je izziv izbrati tistega pravega ponudnika. Da bi blagovna znamka pritegnila oko potrošnika, ta poudarja lastnosti izdelka ali storitve, ki pa ne držijo nujno vedno.

Da bi pri potrošnikih, trgovcih in podjetjih spodbudili trajnostne odločitve, je trenutno v 199 državah kar 456 znakov za okolje v 25 industrijskih panogah (npr. živilska, lesna, papirna, tekstilna ipd.) (Ecolabel index, 2024).

Gre za oznake, ki izražajo lastnost posameznega izdelka, ki v svoji življenjski dobi minimalno vpliva na okolje. Podatke o dodeljenih certifikatih v Sloveniji vodi ARSO. Okoljske oznake dodeljujejo neodvisne ustanove, vredne zaupanja. Po klasifikaciji ISO, ki je bila objavljena leta 1999, obstajajo trije sistemi okoljskega označevanja.

Okoljsko označevanje tipa I (SIST EN ISO 14024)

V to skupino označevanja sodijo tisti izdelki, ki temeljijo na presoji okoljskih vplivov življenjskega kroga izdelka. Gre za prostovoljni pristop pridobivanja oznake, kjer okoljske zahteve določi neodvisni organ in jih nadzoruje z revizijskim postopkom.

Verodostojnost certificiranja zagotavlja zunanji neodvisni preveritelj. Znak za okolje temelji na multiplikativnih okoljskih zahtevah ter na znanstveno pridobljenih podatkih (LCA). V okoljsko označevanje tipa I sodi večina uradnih nacionalnih in večnacionalnih shem znakov za okolje v Evropi (Evropska marjetica – Ecolabel flower, Modri Angel – Blauer Engel, Nordijski labod – Nordic Swan) (Care4Climate, 2020).

Evropski znak za okolje (Slika 2) je instrument, ki odlikuje proizvode in storitve, ki dosegajo visoke okoljske standarde in merila v celotnem življenjskem ciklu. Se pravi od pridobivanja in predelave surovin, proizvodnje, pakiranja, uporabljanja in ob koncu do recikliranja ali spreminjanja njegovega namena. Evropska marjetica ni samo znak, je tudi okoljska miselnost, saj spodbuja inovacije in stremi k cilju podnebne nevtralnosti EU, osredotoča se na zmanjševanje vplivov podnebnih sprememb, ohranjanju biotske raznovrstnosti ter porabo energije in virov. Prizadeva si k zmanjševanju nastajanja odpadkov, vplivov na vodo ter zrak. Proizvajalec ustvarja dodatne prihranke, podjetnikom daje tržno prednost, potrošniku pa omogoča sprejemati trajnostne odločitve in uveljavljanje pravice proti zelenemu zavajanju.

Sprva je znak za okolje bil namenjen izključno blagu. Po letu 2003 pa so bila uvedena še merila za storitve. Marca 2004 je EU sprejela nove direktive za vključevanje okoljskih vidikov in meril pri izvajanju (zelenih) javnih naročil (European Commission, 2022).

Trenutno znak vključuje merila za 25 skupin proizvodov, kar 2584 licenc je bilo podeljenih za 88.921 produktov (blago in storitve). Največ licenc za okolje je podeljenih v Italiji (18 %), Nemčiji (15 %) in Franciji (15 %), v Sloveniji pa je podeljenih 60 licenc oziroma 2,3 % vseh podeljenih licenc za 158 produktov (European Commission, 2023a).

Znak za okolje v Sloveniji podeli pristojno ministrstvo, na podlagi 67. člena Zakona o varstvu okolja (št. 44/22 in 18/23-ZDU-1O). Pogoji, ki jih mora izpolnjevati proizvod oziroma storitev, in oblika znaka so določeni s predpisi EU (MOPE, 2023).

*Slika 2: Znak okoljske marjetice
(Vir: RAL, 2023)*

Okoljsko označevanje tipa II (SIST EN ISO 14021)

V to skupino sodijo informativne okoljske izjave oz. prostovoljne deklaracije, ki niso nujno okolju prijazne. Gre za okoljske izjave o blagu, ki jih navedejo proizvajalci, uvozniki in distributerji. Ker niso neodvisno preverjene, ne uporabljajo vnaprej določenih in sprejetih meril. Glede na te tri vrste tipa označevanja sodijo med najmanj verodostojne okoljske znake.

Okoljsko označevanje tipa III (SIST EN ISO 14025)

Znak tipa III potrošnika obvešča o vplivih izdelka na okolje, ne podaja pa nobene izjave o okoljski kakovosti izdelka. Izdelek se točkuje na osnovi metod LCA (analiza življenjskega cikla) za nekatere okoljske vplive, kot so poraba energije, vode, izpusti v zrak in podobno, kar kupcu omogoča, da primerja različne izdelke in izbere tiste z najboljšo oceno. Največkrat se znaki tipa III uporabljajo za gradbene materiale (Umanotera, 2023).

Okoljski znaki lahko služijo tudi kot pomoč pri izvedbi zelenega javnega naročanja, v kolikor gre za znake, ki temeljijo na objektivnih, preglednih merilih in jih podeljuje neodvisna oseba, s čimer se prihrani čas in zagotovi visok okoljski standard (okoljsko označevanje tipa I). Znaki so pri oblikovanju razpisnih zahtev koristen vir informacij, saj jih naročnik lahko zahteva pri tehničnih specifikacijah, merilih za oddajo javnega naročila ali pogojih za izvedbo (Care4Climate, 2020).

3.4 Zasnova izdelka in energijsko označevanje

Ecodesign je glavna metoda sistematičnega vključevanja okoljskih in trajnostnih meril v zasnovo izdelkov, s katero podjetja izkazujejo zavezanost naravnim virom in okolju. Spodbujajo trajnostni razvoj in dosegajo ravnovesje med gospodarsko, okoljsko in socialno rastjo. Ozaveščenost kupca in konkurenca na trgu zahteva izdelke, ki niso nujno najcenejši, a so hkrati prijazni do okolja, kar spodbudi podjetja, da integrirajo Ecodesign v celotno oblikovanje in izdelovanje izdelka. Produkti z enako osnovno funkcijo in ceno so okolju prijaznejši in bolj konkurenčni, kar privede k večjemu tržnemu deležu. Vključevanje Ecodesigna prinaša okoljske, socialne in ekonomske koristi zaradi optimizacije virov, ki so bili uporabljeni pri razvoju in izdelovanju produkta (npr. voda, elektrika) (Ecoign, 2023).

Evropska unija je v devetdesetih letih pričela z razvijanjem zakonodaje in uredbe o zasnovi izdelka, ki je ključna za okoljsko politiko. V Direktivi o okoljsko primerni zasnovi so navedene zahteve za energetska učinkovitost 31 skupin proizvodov, ki zajemajo svetilne naprave v gospodinjstvih in storitvenem sektorju (npr. fluorescenčne sijalke), električne naprave (npr. računalniki, igralne konzole, televizorji), gospodinjske aparate (npr. zmrzovalnik, pralni stroj, kuhalne naprave), grelne in hladilne naprave (npr. klimatske naprave, ventilatorji, prezračevalne enote) in drugi proizvodi, kot so vodne črpalke, transformatorji, elektromotorji in podobno. Po izračunih Komisije je bilo prihranjenih 120 milijard €, energetska poraba pa se je zmanjšala za 10 % na letni ravni. Direktiva določa posebne zahteve mejnih vrednosti pri porabi električne energije ali pa količini recikliranih materialov. Splošne zahteve pa narekujejo potrebo po energijsko varčnem izdelku, ki ga je mogoče reciklirati, izdelek mora vsebovati navodila o uporabi in vzdrževanju, proizvajalca pa zavezuje k izboljševanju oblikovanja izdelka ter iskanju alternativnih možnosti (European Commission, b. i. b.).

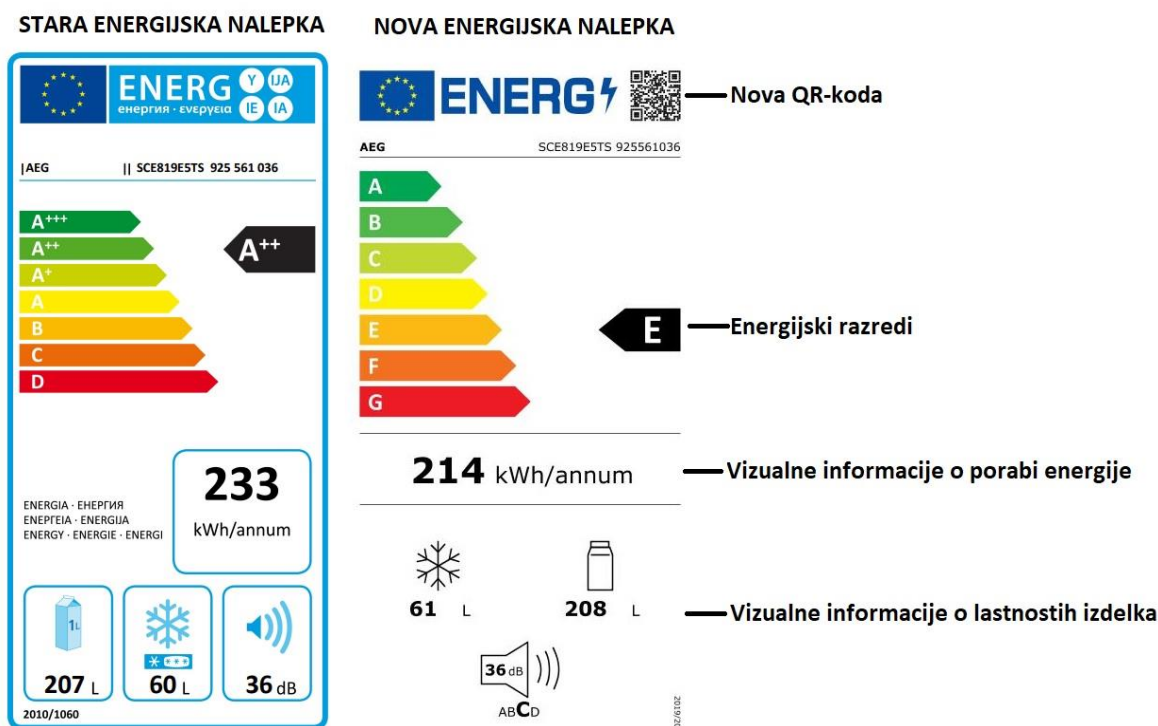
Svet EU je maja 2023 sprejel stališče za nadomestilo in razširitev področja uporabe sedanje Direktive o okoljski primerni zasnovi izdelka iz leta 2009 (2009/125/ES). Uredba o okoljsko primerni zasnovi bo še vedno vsebovala določene zahteve izdelkov, ki so energetska učinkoviti in gospodarni z viri, ob enem pa bi bili bolj trajni in zanesljivi. Povečala bi se možnost ponovne uporabe in popravila, izdelke bi bilo lažje vzdrževati in reciklirati. "Potni list" izdelka bo vseboval lahko dostopne informacije o okoljski trajnosti, ki bodo omogočale lažji nadzor javnih organov, potrošnika pa usmerjale pri nakupu in uporabi. V predlogu so tudi določbe, ki bi omogočile preglednost in preprečevale uničevanje neprodanih izdelkov, ter informacije o zelenem javnem naročanju (Evropski Svet, Svet Evropske unije, 2023a).

Zasnova izdelka določa minimalne standarde izdelkov po celotni EU, kar pripomore k umiku s trga tistih, ki so najmanj učinkoviti. Energijska nalepka podaja pomembne lastnosti izdelka, kot so energetska učinkovitost, emisije hrupa izdelka ali poraba

vode. Navedene informacije olajšajo nakup energijsko varčne naprave, ki prihrani z energijo in posledično prispeva k zmanjševanju toplogrednih plinov, ob enem pa spodbudi proizvajalce, da nadaljujejo z inovacijami v učinkovitejše tehnologije. Z implementacijo zakonodaje EU za energijske nalepke in okoljsko primerno zasnovano naj bi do leta 2030 prihranili energijo v višini 230 milijonov ton ekvivalenta nafte (Mtoe), kar pomeni povprečni letni prihranek za energijo do 285 € na gospodinjstvo in dodatnih 66 milijard € prihodka za evropska podjetja.

Prve energijske nalepke so se pojavile na gospodinjstvih aparatih leta 1994, leta 2004 pa so jim dodali še primerjalno lestvico od najbolj učinkovitega razreda A do najmanj učinkovitega razreda G. V letu 2019 je kar 79 % potrošnikov pri nakupu izdelkov upoštevalo energijsko nalepko. Ker so stare oznake označene z A+, A++, A+++ delovale manj očitno, je Komisija sprejela končno obliko (s primerjalno lestvico od A do G) in vizualno podobo oznak za hladilnike in zmrzovalnike, pomivalne stroje, pralne in pralno-sušilne stroje, elektronske zaslone, televizorje ter razsvetljavo (Slika 3).

Prenovljena energijska nalepka vsebuje QR-kodo, kjer so zapisane uradne (nekomercialne) informacije. Z januarjem 2019 morajo dobavitelji, proizvajalci, uvozniki ali pooblaščenči zastopniki naložiti informacije o izdelku v Evropski register izdelkov za označevanje z energijskimi nalepkami (EPREL), še preden se izdelek pojavi na trgu (European Commission, b. l.a).

Slika 3: Primerjava stare in nove energijske nalepke
(Vir: Jez d.o.o., 2023)

3.5 Life cycle costing – stroški v življenjski dobi

LCC (stroški življenjskega cikla izdelka, storitve ali gradnje) je orodje za oceno stroškov, ki nastanejo v celotnem življenjskem ciklu, od njegovega načrtovanja in razvoja, prek proizvodnje, distribucije, uporabe in vzdrževanja, vse do odstranitve. Orodje, kjer se meri finančni učinek naložbe, vključuje kompleksne izračune, upoštevajoč veliko dejavnikov, ob enem pa je pomemben pripomoček za podjetja, ki želijo zmanjšati stroške ter izboljšati učinkovitost svojih izdelkov ali storitev. Glavni potencial za prihranke v življenjskem ciklu blaga, dela ali storitve so prihranki pri stroških kupnine in pripadajočih stroških, kot so dostava, montaža, zavarovanje, operativnih stroških, vključno s porabo energije, vode, goriva, vzdrževanju in zamenjavi ter pri stroških razgradnje ali odlaganja ob koncu življenjske dobe. Vsekakor pa ne smemo pozabiti tudi na stroške zunanjih učinkov (angl. externalities), kot na primer emisije toplogrednih plinov (Slika 4).

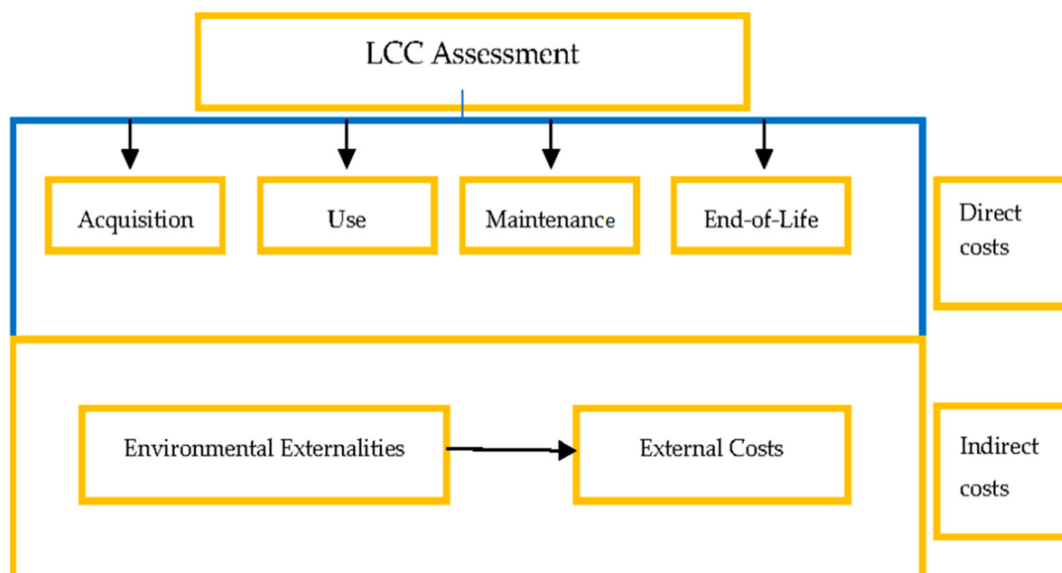
S celovitim vpogledom v LCC lahko podjetja sprejemajo boljše odločitve o načrtovanju cene izdelka, ki bo pokrila vse stroške v celotnem življenjskem ciklu, oceni učinkovitosti izdelka v smislu stroškov, oceni razmerja med stroški in koristmi izdelka.

LCC orodje zajema sledeče stroške:

- načrtovanje in razvoj: stroški, ki nastanejo v tej fazi, vključujejo stroške raziskav in razvoja, stroške oblikovanja izdelka, stroške testiranja in stroške certificiranja,
 - proizvodnja: stroški, ki nastanejo v tej fazi, vključujejo stroške surovin, materialov, energije, dela in opreme,
 - distribucija: stroški, ki nastanejo v tej fazi, vključujejo stroške transporta, skladiščenja in prodaje,
 - uporaba in vzdrževanje: stroški, ki nastanejo v tej fazi, vključujejo stroške uporabe, stroške vzdrževanja in stroške popravil,
 - odstranitev: stroški, ki nastanejo v tej fazi, vključujejo stroške odstranitve in recikliranja
- (MDPI, 2023).

Evropska komisija je razvila nekaj sektorskih orodij za izračun LCC, ki javnim naročnikom olajšajo uporabo te metode. Orodja se nanašajo na računalnike in monitorje, opremo za preslikavanje, notranjo in zunanjo razsvetljavo ter prodajne avtomate. Uporaba LCC je smiselna ne glede na okoljske cilje javnega organa. Z uporabo LCC javni naročniki upoštevajo stroške rabe virov, vzdrževanja in odlaganja, ki se ne odražajo v nabavni ceni. Pogosto bo to pripeljalo do situacij, v katerih bodo okolju prijaznejši izdelek, delo ali storitev na splošno tudi cenejši. Uporaba orodja je učinkovit način, kako lahko javni naročniki prihranijo pri stroških in hkrati izboljšajo okoljsko učinkovitost svojih naročanj.

V skladu z Direktivo 2014/24/EU in Direktivo 2014/25/EU morajo javni naročniki v primeru uporabe LCC določiti metodo izračuna in podatke, ki jih morajo predložiti ponudniki določeni v dokumentaciji v zvezi z oddajo javnega naročila (European Commission, 2023b).

Slika 4: Okoljski stroški v življenjskem krogu
(Vir: MDPI, 2023)

3.6 Sistem ravnanja z okoljem (ISO 14001:2015 in EMAS)

Sistem ravnanja z okoljem je celovit sistem, ki temelji na prostovoljstvu organizacije, ki želi vzpostaviti učinkovit sistem ravnanja z okoljem za bolj odgovorno in trajnostno delovanje.

ISO 14001:2015 je mednarodni standard, ki je del okoljskih standardov ISO 14000. Standard ne navaja zahtev, temveč določa okvir, ki mu sledi organizacija. Primerljiv sistem ravnanja z okoljem ISO14001 je EMAS (Eco Management and Audit Scheme), ki je evropski sistem ravnanja z okoljem in temelji na mednarodnem standardu ISO 14001.

Sistem pomaga organizacijam zmanjšati količino onesnaževanja, ki ga ustvarjajo s tem, da spodbuja učinkovito rabo virov, preprečevanje odpadkov in uporabo čistejših tehnologij. Sistem ravnanja z okoljem zagotavlja, da organizacija izpolnjuje vse veljavne okoljske predpise in zahteve, spodbuja nenehno izboljševanje okoljske uspešnosti organizacije s postavljanjem ciljev in spremljanjem napredka, organizacijam pomaga prihraniti denar z zmanjšanjem porabe energije, vode in surovin ter zmanjšanjem količine odpadkov, lahko izboljša ugled organizacije med kupci, vlagatelji in širšo javnostjo, zaposlene motivira k odgovornemu ravnanju do okolja (Burja A., 2022).

4 ZELENO – TRAJNOSTNO JAVNO NAROČANJE

Okolju prijaznejše oblike javnega naročanja so se začela različno poimenovati. Lahko gre za zeleno, socialno, inovativno, trajnostno ali krožno javno naročanje. V nadaljevanju opisujemo prve tri.

Zeleno javno naročanje je prvič eksplicitno opredeljeno v Sporočilu Evropske komisije – Javna naročila za boljše okolje iz leta 2008, kot postopek, po katerem javni organi, kot so državni organi ali lokalne oblasti, od podjetij kupujejo storitve, blago in dela, ki imajo v svojem življenjskem krogu manjši vpliv na okolje v primerjavi s storitvami, blagom in delom z isto osnovno funkcijo, ki bi jih javni organ sicer naročal. Zelena javna naročila so prostovoljni instrument, kjer posamezna država članica EU sama določi, v kolikšni meri bo uporabljala merila. Zelena javna naročila igrajo ključno vlogo pri prizadevanjih EU za spodbujanje gospodarstva, preudarnega z viri, pri čemer osnovni koncept okoljskih meril temelji na pristopu življenjskega cikla in znanstvenih dokazih. Kot eden izmed pomembnih instrumentov Evropske komisije je posebna GPP služba za pomoč uporabnikom zelenih javnih naročil EU, v okviru katere potekajo usposabljanja in redna srečanja za članice EU. Na njihovi spletni strani lahko dostopate tudi do zbirke orodij »Toolkit«, meril in zahtev za zelena javna naročila, primerov dobrih praks, službe za pomoč uporabnikom »helpdesk« in mesečnega biltena (European Commission b. l.d).

4.1 Prednosti, koristi in ovire zelenega javnega naročanja – ZeJN

Zeleno javno naročanje ima številne prednosti in koristi za okolje, gospodarstvo, politiko in družbo, saj gre za močno tržno nišo, katere postopki naročanja upoštevajo okoljske in trajnostne vidike ter spodbujajo k uporabi okolju prijaznih in trajnostnih proizvodov in storitev. Zeleno javno naročanje je tudi zgled za širšo javnost in zasebni sektor ter pripomore k dvigu okoljske ozaveščenosti.

Okoljske koristi

- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov je mogoče doseči z naročanjem izdelkov, storitev in gradenj z manjšim ogljičnim odtisom v celotnem življenjskem ciklu,
- zmanjšanje onesnaževanja zraka, vode in tal je mogoče doseči z omejevanjem uporabe nevarnih snovi in kemikalij, z izbiro embalaže, ki ustvari manj odpadkov, ali materiali, ki jih je mogoče reciklirati ali ponovno uporabiti, z nakupom ekološke hrane itd.,
- varčevanje z naravnimi viri, kot so energija, voda in materiali, je mogoče doseči z učinkovitejšimi izdelki, ki uporabljajo okoljska načela oblikovanja, z izbiro učinkovitih armatur z manjšim pretokom vode, z nakupom lesnih izdelkov in lesa pridobljenega iz trajnostno upravljanjih gozdov itd.,

- ZeJN pomaga pri vzpostavitvi visokih okoljskih standardov za izdelke in storitve

Gospodarske koristi

- Spodbujanje razvoja okoljsko prijaznih tehnologij in trajnostnih izdelkov, ki vodijo do ustvarjanja novih delovnih mest in povečanja konkurenčnosti gospodarstva, ter posledično nižanje cen,
- zeleno javno naročanje spodbuja industrijo k razvoju nove tehnologije in izdelkov ter njihovo promocijo na trgu. Malim in srednje velikim podjetjem pa nudi priložnost za uveljavitev na trgu z njihovimi inovativnimi izdelki ali rešitvam.

Socialne koristi

- Izboljšanje zdravja in kakovosti življenja je mogoče doseči z zmanjšanjem onesnaževanja zraka, vode in tal, ki negativno vplivajo na zdravstveno stanje in okolje,
- izboljšanje socialne pravičnosti je mogoče doseči z naročanjem izdelkov, storitev in gradenj, ki so izdelani v poštenih in trajnostnih pogojih.

Politične koristi

- ZeJN prispeva k doseganju globalnih trajnostnih ciljev glede podnebnih sprememb, čistih virov energije in trajnostne rasti.
- Javnim organom pomaga pri spoštovanju okoljskih predpisov in politike, ki spodbuja trajnostni razvoj.

Ovire pri rabi ZeJN

- Pomanjkanje politične podpore; nezavedanja o pomenu vsebine ZeJN v javnem sektorju,
- pomanjkanje pravnega znanja; težave pri opredelitvi okolju prijaznih izdelkov ali storitev ter vključevanju ustreznih zahtev v razpisu. Težave pri preverjanju informacij ponudnika, ki jih predloži, kot odgovor na okoljske zahteve,
- pomanjkanje praktičnih orodij in informacij za hitrejše izvajanje ZeJN, kar je mogoče odpraviti z vzpostavitvijo spletnih strani in kontakti z nasveti,
- pomanjkanje usposabljanja oseb, odgovornih za izvajanje; oseba nima znanja ali ustreznega usposabljanja o pravnih in tehničnih vidikih izvajanja ZeJN, o konceptu stroškov življenjskega cikla in trajnostni uporabi izdelkov,
- pomanjkanje sodelovanja med organi; potreba po formalnem in neformalnem sodelovanju ter izmenjavi dobrih praks, še vedno je premalo sistematičnega izvajanja ZeJN v EU,
- omejeno število okoljskih zahtev; javni organi nimajo dostopa do preverljivih okoljskih zahtev za izdelke, storitve in gradnjo, ki bi omogočili vključitev okoljskih vidikov v razpis,

- prepričanja, da zeleni izdelki stanejo več; pomembno je informirati naročnike, da višja nabavna cena ne odraža skupne stroške, ki so največkrat dejansko manjši zaradi stroškov obratovanja, vzdrževanja in odstranjevanja,
- smiselno bi bilo, da organizacije pripravijo svoje akcijske načrte za ZeJN.

(Burja A., 2019).

4.2 Slovenska ureditev zelenega javnega naročanja

ZeJN je v Sloveniji obvezno od leta 2012, Uredba pa je določala okoljske zahteve, ki so temeljile na priročniku Evropske komisije »GPP Training Toolkit« in na Sporočilu EK: Javna naročila za boljše okolje iz leta 2008. Slovenija je tako edina država članica EU, ki ima zakonsko obvezno zeleno javno naročanje.

Prva Uredba o ZeJN je bila s strani Vlade RS sprejeta 2011 in pričela veljati 2012. V letu 2017 in letu 2021 je bila uredba temeljito dopolnjena zaradi posodobitve evropske zakonodaje in posodobitve konkretnih okoljskih zahtev, ki se prenavljajo na dve leti. Naročnikom tako omogočajo večjo fleksibilnost pri doseganju ciljev. Uredba tako ne določa več obveznih okoljskih zahtev, temveč navaja okoljske vidike. Zadnja sprememba sedanje Uredbe o zelenem javnem naročanju je vsebovala spremembo pri predmetih naročanja, kjer sta bila dodana tudi dva nova predmeta, in sicer stavbno pohištvo ter protihrupne cestne ograje (Marinček Ilič M., 2023).

4.2.1 Uredba o zelenem javnem naročanju

Uredba o ZeJN (Uradni list RS, št. [51/17](#), [64/19](#) in [121/21](#)) ureja zeleno javno naročanje, ki se uporablja pri naročanju blaga, storitev ali gradenj z manjšim vplivom na okolje v celotni življenjski dobi v primerjavi z ostalimi naročili. Blago, storitve ali gradnje imajo manjši vpliv na okolje, zagotavljajo varčevanje z naravnimi viri, materiali in energijo ter imajo enake ali boljše funkcionalnosti. S to uredbo se v naš pravni red prenaša del Direktive (EU) 2019/1161 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o spremembi Direktive 2009/33/ES o spodbujanju čistih in energetsko učinkovitih vozil za cestni prevoz in del Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetske učinkovitosti.

V 4. členu Uredba določa obvezno upoštevanje okoljskih vidikov pri naročanju izdelkov ali storitev za 22 predmetov javnega naročanja, za vsak predmet zelenega javnega naročanja pa uredba v 6. členu določa cilje, ki jih mora naročnik v postopku javnega naročanja doseči. V pomoč za doseg te ciljev so na spletni strani direktorata za javno naročanje objavljeni primeri okoljskih zahtev in meril, ki jih pripravljata Ministrstvo za okolje in prostor in Ministrstvo za javno upravo v sodelovanju z resornimi ministrstvi. Primeri okoljskih zahtev in meril se glede na tehnološki razvoj, razmere na trgu ter zakonodajo in smernice EU in Republike Slovenije posodobljajo najmanj vsaki dve leti.

V skladu z uredbo je zeleno javno naročanje obvezno za 22 predmetov. To so:

- električna energija,
- živila in gostinske storitve,
- tekstilni izdelki,
- pisarniški papir in higienski papirnati izdelki,
- elektronska pisarniška oprema,
- televizorji,
- hladilniki, zamrzovalniki in njihove kombinacije, pralni stroji, pomivalni stroji, sušilni stroji, sesalniki in klimatske naprave,
- pohištvo,
- grelniki vode, grelniki prostorov in njihove kombinacije ter hranilniki tople vode,
- sanitarne armature,
- oprema za stranišče na splakovanje in oprema za pisoarje,
- stenske plošče,
- projektiranje oziroma izvedba gradnje stavb,
- projektiranje oziroma izvedba gradnje cest,
- cestna vozila,
- pnevmatike,
- električne sijalke in svetilke ter razsvetljava v notranjih prostorih,
- cestna razsvetljava in prometna signalizacija,
- čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila,
- vrtnarske storitve, kmetijski in drugi proizvodi ter oprema in stroji za vrtnarjenje,
- stavbno pohištvo in
- protihrupne cestne ograje.

Kar pa ne velja v primeru naročanja živil in gostinskih storitev, pisarniškega papirja, tekstilnih izdelkov in higienskih papirnatih izdelkov za humanitarne namene. Prav tako se ne uporablja za naročanje blagovnih rezerv, ko je treba upoštevati drugačne standarde zaradi varnosti in higienskih zahtev. Pri naročanju stavbnega pohištva, ki je namenjeno zagotavljanju pasivne protihrupne zaščite v primeru ugotovljene prekomerne hrupne prometne obremenjenosti na zasebni lastnini, in v primeru javnih naročil oboroženih sil, kadar je javno naročilo v nasprotju z naravo in glavnim ciljem dejavnosti oboroženih sil in javnih naročil vojaške opreme, kakor je opredeljeno v zakonu, ki opredeljuje javno naročanje na področju obrambe in varnost.

Kot je navedeno v 6. členu, mora naročnik pri oddaji javnih naročil upoštevati zlasti okoljske vidike in cilje, kot so energijska učinkovitost in uporaba obnovljivih oziroma drugih alternativnih virov energije ter učinkovito rabo virov. Prav tako je z okoljskega vidika pomembna raba vode in njena ponovna uporaba. Spodbuja se uporabo proizvodov, ki se jih lahko večkrat uporabi, popravi, predela, reciklira ali ponovno

uporabi kot sekundarna surovina, s čimer se preprečuje in zmanjšuje nastajanje odpadkov, nevarnosti za zdravje in okolje, zlasti onesnaževanje zraka, voda in tal ter zmanjševanje biotske raznovrstnosti.

Po 7. členu Uredbe je naročnik zavezan k oddaji naročila, kjer bo iz opisa razvidno, da gre za naročanje okoljsko manj obremenjujočega blaga, storitve ali gradnje, okoljske vidike pa opredeli na enega ali več načinov:

- v tehničnih specifikacijah kot tehnični standard, zahtevo glede delovanja, funkcionalnost ali drugo značilnost predmeta javnega naročanja,
- kot razlog za izključitev iz a) točke šestega odstavka 75. člena ZJN-3,
- kot pogoj za sodelovanje gospodarskega subjekta pri izvedbi javnega naročila,
- kot merilo za oddajo javnega naročila, zlasti ob upoštevanju stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje v skladu s 85. členom ZJN-3,
- kot posebno določilo pogodbe o izvedbi javnega naročila, ki jo sklene z izbranim ponudnikom, v primeru okvirnega sporazuma pa z izbranimi ponudniki.

Naročnik lahko zmanjšanje okoljskih obremenitev spodbuja tudi s posebnimi določili v pogodbi, kjer navede, da mora gospodarski subjekt med izvajanjem naročila vzpostaviti ali pričetek postopka za vzpostavitev sistema ravnanja z okoljem ali pridobiti znak za okolje tipa I. Lahko se določi, da mora gospodarski subjekt, ki nima vzpostavljenega sistema ravnanja z okoljem, med trajanjem pogodbe za nekaj odstotkov izboljšati ogljični odtis svoje organizacije ali izdelka, ki je predmet javnega naročanja. Tista ponudba ali izdelek, ki ima vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem oziroma znak za okolje tipa I, se lahko oceni kot boljši. S posebnim orodjem se pred ali med postopkom lahko pridobi izračun emisij CO₂ oziroma stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje, rezultat pa uporabi za primerjavo s konkurenčnim predmetom javnega naročanja. Namesto tehničnih standardov lahko naročnik v tehničnih specifikacijah opredeli funkcionalne zahteve predmeta naročila.

Za pripravo primerov okoljskih zahtev in meril, ki naročnikom služijo kot pomoč pri pripravi razpisa, je določeno Ministrstvo za okolje in ministrstvo, pristojno za javna naročila, skupaj z ministrstvi, pristojnimi za posamezno področje, njihovimi organi v sestavi in vladnimi službami. Po 9. členu pa je za spremljanje zelenega javnega naročanja določeno Ministrstvo pristojno za javna naročila tako, da pripravi letno poročilo na podlagi podatkov o oddanih javnih naročilih v preteklem letu, ki se ga vključi v statistično poročilo, omenjeno v ZJN-3.

4.2.2 Statistični podatki zelenih javnih naročil

V 9. členu Uredbe o ZeJN je določeno spremljanje. Tako ministrstvo, pristojno za javna naročila, na podlagi podatkov o oddanih javnih naročilih v preteklem letu, najpozneje do 30. septembra tekočega leta pripravi statistično poročilo o oddanih zelenih javnih naročilih in ga vključi v skupno statistično poročilo.

V letu 2022 je bilo 29,97 % zelenih javnih naročil (v letu 2021 31,5 %), kjer je bil vključen najmanj en okoljski vidik. Glede na leto 2021 je opaziti zmanjšanje naročil, ki vključujejo okoljske vidike za 7,23 %. Kar v 1418 naročilih naročniki niso vključili nobenega okoljskega vidika. Največji delež naročil po številu zastopa blago, po vrednosti pa gradnje, kar prikazuje Tabela 3.

Področje	Št. zelenih naročil	Pogodbena vrednost	Delež v št. naročil na istem področju	Delež v vrednosti na istem področju
Splošno	4.944	1.355.454.162	32,27 %	30,05 %
Infrastrukturno	218	67.284.635	12,15 %	7,91 %
Obrambno	0	0	0,00 %	0,00 %
Skupaj	5.162	1.422.738.797	29,97 %	26,26 %

Tabela 3: Zelena naročila glede na področje naročanja
(Vir: Statistično poročilo o javnih naročilih 2022, str. 37)

Kot je razvidno iz Tabele 4, so bile okoljske zahteve največkrat umeščene med tehnične specifikacije (skoraj dve tretjini), pri slabi polovici naročil pa so bili okoljski vidiki umeščeni pri merilih za oddajo naročil. Preostali načini vključitve okoljskih zahtev pri javnih naročilih za leto 2022 so bili pogoji za sodelovanje, pogodbena določila iz obligacijskega razmerja, razlogi za izključitev in drugo.

Način vključevanja okoljskih vidikov v javno naročanje	Št. zelenih naročil	Pogodbena vrednost	Delež v št. zelenih naročil	Delež v vrednosti zelenih naročil
Tehnične specifikacije	3.228	967.776.478	62,53 %	68,02 %
Merila za oddajo javnega naročila	2.203	140.659.218	42,68 %	9,89 %
Pogoji za sodelovanje	1.764	463.344.797	34,17 %	32,57 %
Pogodbena določila iz obligacijskega razmerja	1.776	258.936.132	34,41 %	18,20 %
Razlogi za izključitev	927	43.138.393	17,96 %	3,03 %
Drugo	44	21.943.337	0,85 %	1,54 %

Tabela 4: Način vključitve okoljskih zahtev v javna naročila
(Vir: Statistično poročilo o javnih naročilih 2022, str. 38)

Največ oddanih naročil z upoštevanjem okoljskih vidikov je bilo oddanih s strani javnih zavodov, in sicer 3711 naročil v vrednosti 409.317.847 €, sledijo samoupravne lokalne skupnosti s 640 naročili, nato drugi naročniki (osebe javnega prava, javna podjetja, subjekt s posebnimi infrastrukturnimi pravicami), kot prikazuje Tabela 5.

Največ naročnikov, ki so oddali vsaj eno naročilo, ki vključuje okoljski vidik, je iz skupine javni zavodi (325 naročnikov). Kar 158 naročnikov pa ni upoštevalo okoljskih vidikov (MJU, 2023b).

Kategorija naročnika	Št. naročnikov, ki so oddali vsaj eno zeleno naročilo	Št. naročnikov, ki so oddali vsaj eno naročilo, vendar nobeno ni bilo zeleno
Organi Republike Slovenije	30	27
Samoupravne lokalne skupnosti	137	57
Javni skladi	3	4
Javne agencije	5	7
Javni zavodi	325	158
Javni gospodarski zavodi	7	6
Drugi naročniki (osebe javnega prava, javna podjetja, subjekt s posebnimi infrastrukturnimi pravicami)	67	62
Drugi subjekti	18	30
Skupaj	592	351

Tabela 5: Število naročnikov z oddanimi naročili z upoštevanimi okoljskimi vidiki glede na kategorijo naročnika

(Vir: Statistično poročilo o javnih naročilih 2022, str. 38)

4.2.3 Primeri dobrih praks ZeJN

Okolju prijazne storitve čiščenja v Reykjavíku (Islandija)

Javni organ Reykjavíka, ki je velik potrošnik čistilnih storitev, je z zelenim naročilom želel spodbuditi okolju prijaznejše čiščenje, zaposlenim omogočiti zdravo delovno okolje v novih poslovnih prostorih in omejiti pogostost čiščenj, kar so dokazali z analizo, ki jo je izvedla univerzitetna bolnišnica.

Ponudbe so bile ovrednotene s točkami. 85 točk je predstavljala cena ponudbe, 15 točk pa ponudbe s certifikatom ISO14001 ali enakovrednim, kot je Nordic Swan. Od 11 ponudnikov je le eden imel certifikat (Nordic Swan), ki je bil sicer uvrščen na peto mesto zaradi cene ponudbe, a je na koncu dosegel najvišjo skupno oceno. V tehničnih specifikacijah javnega naročila so bili med drugim zahtevani čistilni izdelki, ki so nealergeni, zlahka biorazgradljivi in brez visokih koncentracij hlapljivih organskih spojin, izvajalec pa je dolžan obveščati mestne oblasti o uporabi vseh

izdelkov za čistilni servis, s čimer se zagotovi ustrezna potreba po zahtevi javnega poziva. Z javnim naročilom so zmanjšali pogostost čiščenja in ohranili kakovost storitve, posledično zmanjšanje porabe čistil in kemikalij, vode in nastajanje odpadnih vod.

Prav to zeleno javno naročilo je bilo v prihajajočem letu na Islandiji povod za precejšnje povečanje prijav za certificiranje storitve čiščenja, kar je privedlo do večje konkurenčnosti pri naslednjih tovrstnih javnih naročilih.

Gradnja energetske varčnega vrtca (Slovenija)

Občina Preddvor se je za še večjo energijsko neodvisnost leta 2011 odločila za rušenje starega in gradnjo prvega novega nizkoenergijskega vrtca v Sloveniji. Poleg ogrevanja na lesno biomaso, pridobivanja elektrike iz sončnih elektrarn in štirih malih hidroelektrarn, so v občini na voljo tudi polnilne postaje za električna vozila ter kolesa.

Tehnične specifikacije so vsebovale zahteve za postavitev nizkoenergijske stavbe z uporabo materialov, ki so okolju prijazni, predvsem lesenih izdelkov in obnovljivih virov energije. Da bi vrtec postal pasivna zgradba, so bili v razpisni dokumentaciji med drugim vključeni kriteriji glede letne porabe ogrevanja, karakteristika konstrukcijskih materialov (npr. trojna zasteklitev stekel, ustrezna prevodnost izolativnih materialov), takšna postavitev objekta, da zagotovi čim več naravne svetlobe, streha, primerna za namestitev solarnih modulov, ter pogoji, ki so ustrezali takratnemu Javnemu pozivu Eko sklada.

Prijavili sta se dve podjetji. Zaradi neizpolnjevanja tehničnih pogojev je eno od njih odstopilo. Novembra 2012 je prvi leseni pasivni vrtec v Sloveniji dobil uporabno dovoljenje. Proračun projekta je znašal 2,5 milijona €, od tega je 420.000 € nepovratnih finančnih spodbud zagotovil Eko sklad.

S tovrstnimi projekti se spodbuja investicije, ki prinašajo nova zelena delovna mesta, manjšo porabo virov, ki privedejo do finančnih prihrankov, ter nižje izpuste.

Nakup pisarniškega pohištva (Španija)

Španska vlada dežele Baskije je v razpisni postopek za nakup pisarniškega pohištva vključila merila, ki se osredotočajo na trajnostno proizvodnjo, uporabo recikliranih materialov in možnost recikliranja končnega izdelka.

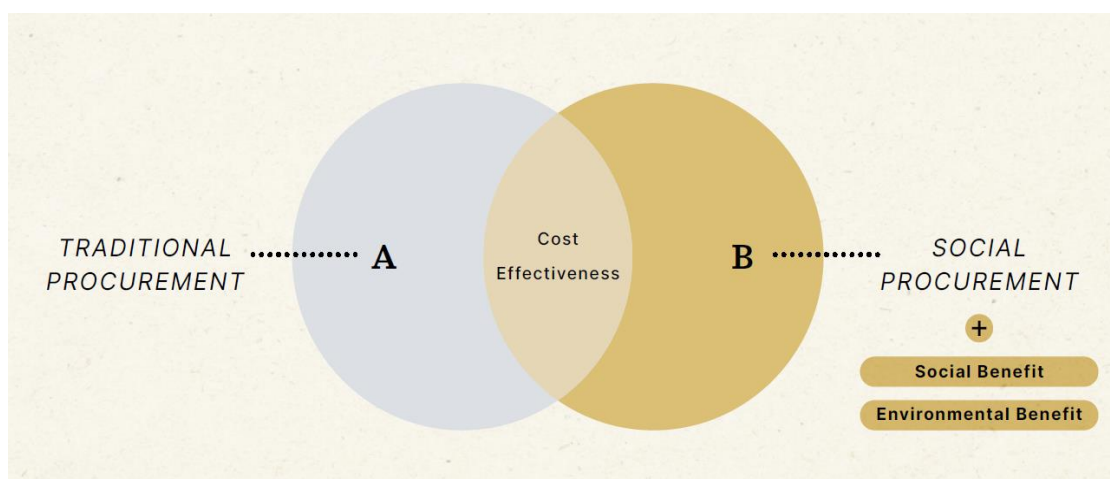
Uporabljene morajo biti lesene plošče in lesni polizdelki, ki izvirajo iz trajnostnega gospodarjenja z lesom (upoštevana FSC- in PEFC- merila) ali pa so reciklirani in vsebujejo najmanjšo možnost vsebnosti formaldehida ter ne vsebujejo nevarnih snovi, ki so navedene v Direktivi o nevarnih snoveh 67/548/EGS. Plastični izdelki, ki vsebujejo reciklirano plastiko, imajo prednost, ostali plastični deli pa morajo biti v skladu z ISO 11469 ali enakovrednim certifikatom. Plastika in plastični izdelki ne smejo vsebovati svinca, kadmija, živega srebra ali njegovih spojin. Kovinski deli in izdelki, ki so reciklirani, bodo imeli prednost. Po končanem življenjskem ciklu izdelka

ga je enostavno razstaviti in reciklirati. Pri oblažjenju bodo prednost imeli izdelki, ki izpolnjujejo merila Öko-tex, Evropske marjetice ali enakovrednega certifikata. Prednost pri peni bodo imeli materiali, ki izpolnjujejo merila CertiPUR ali enakovredni. Materiali morajo omogočati standardno nameščanje in povezovanje delov, predvsem pa morajo zagotoviti ustrezno ergonomijo in čiščenje brez uporabe organskih topil. Zahtevana je bila minimalna triletna garancija.

Štiri podjetja so oddala ponudbe, ki so ustrezale tehničnim specifikacijam, a le eno je izpolnjevalo tudi pogoje glede okoljskih izjav izdelkov in izdelkov z analizo življenjskega cikla; ta je bila hkrati najcenejša ponudba. Ta razpisni postopek je podprl trditev, da trajnostni proizvodi niso dražji od običajnih. Informiral in spodbudil je tako izvajalce javnega naročila, kot tudi ponudnike za izvedbo in sodelovanje na tovrstnih projektih. Takšni projekti omejujejo glavni okoljski vpliv pohištva, kot so izguba biotske raznovrstnosti, erozija tal in degradacija, ki jo povzročata netrajnostno gospodarjenje z gozdovi in nezakonita sečnja lesa (European Commission, 2023d).

4.3 Družbeno odgovorno javno naročanje

O družbeno odgovornem javnem naročanju lahko govorimo takrat, ko sta družbeni in okoljski vpliv enakovredno odločilna pri izbiri storitve ali izdelka. S tovrstnim naročilom se zagotavljajo enake možnosti za mala in srednja socialna podjetja, ki na trgu nimajo konkurenčne moči, v gospodarstvo se vključujejo ranljive in prikrajšane skupine, ki so izključene ali diskriminirane zaradi svojega družbenega statusa. Za razliko od običajnega javnega naročanja, ki prednost daje finančnim merilom, pri družbeno odgovornem naročanju na potrošnika vplivajo etična, socialna in okoljska merila (Slika 5).

Slika 5: Primerjava med običajnim in družbeno odgovornim javnim naročanjem
(Vir: International labor organization, 2023)

S tovrstnim naročanjem se:

- zmanjšujejo lokalni negativni učinki in njegovi izzivi, kot sta na primer kriminal in brezposelnost,
- podpira gospodarski razvoj in družbena odgovorna rast,
- vključuje posameznike v gospodarstvo in družbo,
- omogoči povezanost ter konkurenčnost malih in srednjih socialnih podjetij,
- omogoči zaposlovanje brezposelni in težje zaposljivi skupini prebivalstva,
- spodbudi javne organe pri konkurenčnosti, doseganju okoljskih ciljev in razvijanju okoljske zavesti,
- posredno in neposredno povečujejo kakovost življenja in okoljski standardi,
- usklajujejo cilji s Cilji trajnostnega razvoja (zmanjševanje revščine, enakost spolov, dostojno delo in gospodarska rast, trajnostna mesta in skupnosti, itd.)

(International labour organization, 2022).

Socialno podjetništvo je v Republiki Sloveniji regulirano z Zakonom o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/11, 90/14 – ZDU-1I in 13/18), ki navaja, da je socialno podjetje organizacija, ki izvaja gospodarsko dejavnost, ki ne stremi k povečanju dobička, temveč išče poslovne rešitve, ki jih združuje s socialnimi cilji, motivi in potrebami okolja.

4.4.1 Primeri dobrih praks

Vključevanje Romov v Budimpešti (Madžarska)

Javna dimnikarska družba Főkétség v lasti občine Budimpešta je podala javno naročilo za storitev čiščenja na sedežu podjetja ter drugih prostorov. Podjetje se je odločilo zagotoviti priložnost tistemu ponudniku, ki zaposluje romske ljudi (vsaj 8 % vseh zaposlenih v podjetju). V Budimpešti naj bi predvidoma bilo več kot 100.000 Romov, njihova raven brezposelnosti pa kar 39-%. To javno naročilo se je izvedlo tudi kot enostaven, nadzorovan in učinkovit način vključevanje Romov na trg dela.

Gre za enega izmed prvih takšnih primerov na Madžarskem, kjer je bilo za dodelitev izvajanja ključno socialno vključevanje in najboljše razmerje med kakovostjo ter ceno namesto izbire zaradi najnižje cene ponudnika.

Nabava hrane in pijače v Oslu (Norveška)

Oslo ima 50 javnih služb (agencij), Agencija za izpopolnjevanje in razvoj (AID) pa je osrednja svetovalna enota za nabavo, ki upravlja medagencijske okvirne pogodbe s smernicami, usposabljanji in svetovanji. V letih 2017 in 2018 je AID izvedla javno naročilo za družbeno odgovorno nabavo hrane in pijače. Poleg celovitih okoljskih zahtev so bila vključena tudi socialna merila, ki jih Oslo uporablja v vseh pogodbah,

kjer proizvodni procesi lahko škodljivo vplivajo na človekove in delavske pravice. Mesto je pridobilo odgovornejše dobavitelje za kavo (z 9 na 13 %) in banane (s 3 na 50 %) s certifikatom pravične trgovine. Poleg dobaviteljev izdelkov iz pravične trgovine se je povečal tudi delež ekoloških živil.

Mesto je postalo član organizacije Ethical Trade Norway, katere deležniki so nevladne organizacije, sindikati in podjetniška zveza Norveške. S tem želijo sporočiti svojo zavezanost in prizadevanje za etično trgovanje prek javnih naročil, kar je privedlo, da je mesto Oslo mesto pravične trgovine.

Delovna oblačila v Gentu (Belgija)

Gent je prvo mesto pravične trgovine v Belgiji in prva prestolnica pravične trgovine v Evropi, ki se je leta 2014 odločila za posodobitev politike javnih naročil, vključujoč trajnostni vidik. Kot del tega prizadevanja je družbeni cilj spodbujanje zaposlovanja ljudi iz prikrajšanih skupin, spodbujanje lokalne gospodarske rasti in vključevanje mednarodnih standardov ter pravične trgovine.

Mesto Gent se je odločilo za izvedbo družbeno odgovornega javnega naročila za nabavo delovnih oblačil, ki je vključevalo analizo predhodnih razpisov, tržno študijo o pripravljenosti trga ter navodila z zbirko orodij za dobavitelje in odjemalce. Med drugim je javno naročilo narekovalo, da so delovna oblačila izdelana iz ekološkega bombaža in bombaža pravične trgovine ali pa iz recikliranega poliestra, kadar je to mogoče. Vsa delovna oblačila morajo biti dostavljena s transportom, ki nima CO₂ emisij oziroma so te zanemarljive. Ob koncu življenjske dobe pa so oblačila reciklirana v izolacijski material in vrtno klopi (European Commission, 2020).

4.4 Inovativno javno naročanje

Inovativno javno naročanje je najnovejši pristop k izvedbi javnega naročanja, ki spodbuja inovacije. Smernice za to pomembno orodje so bile sprejete v okviru programa Obzorje Evrope, Evropske unije za raziskave in inovacije za obdobje 2021–2027 in so namenjene tudi vsem javnim organom in organizacijam v Republiki Sloveniji, ki izvajajo javna naročila v skladu z Zakonom o javnem naročanju ZJN-3.

S tovrstnim naročanjem se spodbuja preobrazbo gospodarstva v smeri zelenega in digitalnega gospodarstva, zlasti po obdobju pandemije covid-19. Vključujejo se inovativne rešitve malih, srednjih podjetij in zagonskih podjetij, ki jim jih omogoča konkurenčnost na trgu. Spodbuja se inovativnost gospodarstva in družbe ter javnih naročnikov pri naročanju tovrstnih rešitev ter zmanjšuje upravne ovire pri postopku javnega naročanja (European Commission, 2021).

Do konca leta 2026 je v Republiki Sloveniji namen doseči večjo usposobljenost javnih organov in organizacij z izobraževanji z uporabo digitalne tehnologije na področju javnega naročanja za vsaj 10 %, prav tako doseči vsaj 10 % oddanih

inovativnih javnih naročil ter za vsaj 20 % povečati uporabo naprednih tehnologij pri tovrstnih naročanjih.

Naročnik mora pri izvedbi naročila poleg načel javnega naročanja upoštevati, da s tovrstno rešitvijo ne posega v zdravje in premoženje ljudi ter dodatno ne vpliva negativno na okolje. Inovativno javno naročanje se lahko izvede na tri načine.

Predkomercialno javno naročilo

Je način, ki se uporablja takrat, ko produkta oziroma storitve še ni na trgu in jo je treba razviti. Osredotočamo se na oblikovanje rešitve, razvoj in oblikovanje prototipa ter testiranje zasnovanih produktov ali storitev.

Javno naročilo inovativnih rešitev

Naročanje tovrstnih rešitev poteka v skladu z ZJN-3 in se uporablja v primeru, ko inovacije na trgu že obstajajo, vendar so na voljo v majhnem obsegu. Lahko se izvede kot na primer odprt, omejeni, konkurenčni postopek s pogajanjem ali konkurenčni dialog.

Partnerstva za inovacije

Partnerstvo za inovacije je pravzaprav postopek, kjer sta združena oba zgoraj navedena postopka in se izvaja v skladu z ZJN-3. Uporablja se takrat, ko naročnik želi unikatno rešitev, ki še ni razvita in je ni na trgu, potreben pa je celovit način dela (Vlada RS, 2022).

4.4.1 Primeri dobrih praks

Bolj zelene in cenejša energija v Vilni (Litva)

Da bi prebivalci Vilne zmanjšali stroške ogrevanja zaradi uvoženega plina in zmanjšali negativni vpliv emisij CO₂ na okolje, so se odločili za naložbo v inovativno proizvodnjo zelene energije, ki je bila dokončana v letu dni. Obrat za proizvodnjo toplote in električne energije, ki ga sestavljajo sežigalnica komunalnih odpadkov in dva sistema na biogorivo (predvsem za lesne sekance), je bil sofinanciran s pomočjo kohezijskega sklada EU in posojila Evropske investicijske banke. Projekt naj bi pokrival potrebe ogrevanja za kar polovico mesta in znižal stroške kar za 20 %. Proizvedena energija v elektrarni pa oskrbuje približno 230.000 gospodinjstev v Vilni (Vilnaus kogeneracinê jêgainê, 2018).

Zaščita oskrbe z vodo (Avstrija)

Avstrijska kovnica kovancev v lasti Avstrijske nacionalne banke je zahtevala rešitev za čiščenje odpadne vode, saj je ta po končni tehnologiji čiščenja še vedno vsebovala zakonsko nedovoljeno vsebnost kemikalij. Pred samim razpisom je bila izvedena tržna raziskava tehnologij, s katero so ugotovili, da je najbolj optimalna in trajnostna rešitev sistem z uparjanjem, s čimer bi izpolnjevali tudi standarde ISO 14001. Izvedli so postopek s pogajanji v treh stopnjah, ki so vključevale povabilo potencialnih izvajalcev, njihove rešitve, oddajo ponudb z natančnim konceptom in izračunom predvidenih stroškov življenjskega cikla (LCC). Pet izvajalcev je bilo povabljenih k sodelovanju, le dvema se je uspelo prebiti v zadnji krog. Izbrani ponudnik je bil sicer dražji od drugega, vendar je imel bolj dodelan pristop LCC.

Rešitev je bila v enostavno namestljivem sistemu za vakuumsko izhlapevanje s filtriranjem, ki se uporablja tudi v industrijah, kjer je potrebna filtracija črnih, hrane, kovine, odpadkov, zdravil. Vakuumski uparjalnik omogoči izhlapevanje vode pri 40 °C, visoko koncentrirane odpadke pa je zato lažje in ceneje odstraniti.

Avstrijska kovnica denarja je s tovrstnim sistemom zmanjšala potrebo po sveži vodi kar za 97 % (4 milijone litrov vode) (European Commission, 2023e).

5 ZELENO JAVNO NAROČILO ZA ČIŠČENJE V IZBRANI ORGANIZACIJI

Za potrebe čiščenja v izbrani organizaciji na letni ravni v mesecu avgustu izvedemo evidenčno naročilo, saj storitev ne presega mejne vrednosti, navedene v 21. členu ZJN-3 zakona. Približno mesec in pol pred iztekom stare pogodbe naredimo pregled ponudnikov, ki izvajajo storitve čiščenja poslovnih prostorov, kar nam omogoča, da pride do pravočasne in ustrezne izbire izvajalca ter podpisa pogodbe. Trem ponudnikom posredujemo povabilo k oddaji ponudbe za čiščenje poslovnih prostorov, v kateri so navedeni podatki naročnika, predmet povabila, Izjava za gospodarski subjekt, nabor zahtev ZJN za ponudnike ter Primeri okoljskih zahtev in meril za čistila, storitev čiščenja in storitve pranja perila (Priloga 1).

5.1 Nabor zahtev za ponudnike

Splošne zahteve

V splošnem delu nabora zahtev so navedeni predmet naročila, mesto izvajanja storitve in njenega obsega v določenem časovnem območju ter priporočila, ki jih je treba upoštevati skladno z Uredbo o zelenem javnem naročanju in dokumentu Priloga 1.

Treba je upoštevati priporočila za:

- uporabo čistil, ki učinkujejo pri nižjih temperaturah,
- izogibanje določenim nevarnim snovem v izdelku,
- izogibanje fosforju in omejitvev biocidov v izdelku,
- omejitev skupne "kritično volumnske razredčitve" izdelka,
- navedbo informacij o priporočenih odmerkih,
- zmanjšanje porabe izdelkov s pregledovanjem načrtov in tehnik čiščenja,
- usposabljanje osebja, ki čisti,
- zmanjšanje količine uporabljene embalaže,
- zagotovitev recikliranja uporabljene embalaže in uporabe reciklirane embalaže,
- delež univerzalnih čistil, ki ustrezajo zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila strupenosti za vodno okolje in zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila o izključenih in omejenih snoveh, kar znaša glede na prostornino vseh artiklov univerzalnih čistil najmanj 30 %.

Plan rednega in letnega čiščenja ter ravnanje z odpadki

V naboru zahtev za ponudnike je naveden tudi nadzoren plan rednega in letnega čiščenja za prostore v naši organizaciji, glede na dnevno, tedensko, mesečno,

trimesečno in letno čiščenje. Generalno čiščenje okenskih stekel in globinsko čiščenje itisona se izvede dvakrat letno po vnaprejšnji napovedi, ki se izvede izven našega poslovnega časa (navadno med vikendi), kar prikazuje Tabela 6. V nabor zahtev je umeščeno tudi ravnanje z odpadki, kjer je navedena pogostost mokrega čiščenja košev in pogostost praznjenja, glede na volumen odpadkov v košu, ki ga prikazuje Tabela 7.

Predmet čiščenja	Metoda	D	T	M	3M	L	Zahteve
PISARNIŠKI PROSTORI, SEJNA SOBA, VLOŽIŠČE, ARHIV							
Delovne površine, mize, drobní inventar	Vlažno čiščenje	x					Čiščenje prostih delovnih površin.
Drobni inventar, telefoni, namizne svetilke	Suho čiščenje		x				-
Okenske police (notranje)	Vlažno čiščenje			x			Čiščenje prostih delovnih površin.
Pohištvo, vrata	Vlažno čiščenje				x		Odstranjevanje prstnih odtisov s pohištva in vrat.
Kljuke, stikala	Vlažno čiščenje	x					Kljuke in stikala se očisti z razkužilom.
Računalniška oprema, stoli	Suho čiščenje		x				Brisanje prahu na zunanjih (zgornjih) površinah – brez čiščenja površin računalniškega zaslona!
Stene, strop	Odstranjevanje pajčevine			x			-
Talne površine (pisarne, hodniki in drugi prostori)	Vlažno čiščenje, sesanje	x					Sesalec, namenjen odstranjevanju umazanije s površine, predvidene za čiščenje z zračnim tokom, mora biti uvrščen v razred energijske učinkovitosti A.
Klima naprava	Vlažno/suho čiščenje				x		Brisanje prahu.
ČAJNA KUHINJA, JEDILNICA							
Delovne površine, mize, stoli, delovni pulti	Vlažno čiščenje	x					Čiščenje prostih površin. Čiščenje štirih čajnih kuhinj ter pospravljanje posod iz sejne sobe, pisarne direktorja in klubske mizice (kozarcev, skodelic, žličk, ipd.).

Kuhalne površine, pomivalna korita, armature, keramične ploščice	Vlažno čiščenje	x					-
Kuhinjski aparati, pripomočki	Vlažno/suho čiščenje		x				-
Okenske police (notranje)	Vlažno čiščenje			x			Čiščenje zunanjih površin in vidnih madežev.
Pohištvo, vrata	Vlažno čiščenje			x			Odstranjevanje prstnih odtisov s pohištva in vrat.
Kljuke, stikala	Vlažno čiščenje	x					Kljuke in stikala se očisti z razkužilom.
Stene, strop	Odstranjevanje pajčevine			x			-
Odstranjevanje vodnega kamna z vseh površin, ki so izpostavljene vodi	Vlažno čiščenje				x		-
Talne površine	Vlažno čiščenje	x					-
Čiščenje steklenih in zrcalnih površin	Vlažno čiščenje		x				-
Vtičnice	Vlažno/suho čiščenje				x		-
SANITARNI PROSTORI							
Keramične ploščice	Vlažno čiščenje	x					-
Kljuke na vratih, stikala	Vlažno čiščenje	x					Kljuke in stikala se očisti z razkužilom.
Okenske police (notranje)	Vlažno čiščenje			x			-
Pohištvo, vrata	Vlažno čiščenje			x			Odstranjevanje prstnih odtisov s pohištva in vrat.
Stene, strop	Odstranjevanje pajčevine			x			-
Talne površine	Pomivanje, vlažno čiščenje	x					-
Odstranjevanje vodnega kamna z vseh površin, ki so izpostavljene vodi	Vlažno čiščenje				x		-
Nameščanje toaletnih potrebščin	Nameščanje	x					-
Polnjenje milnikov							
TOALETNA OPREMA V SANITARNEM PROSTORU							
WC kotliček	Vlažno čiščenje	x					Dodatno se očisti z razkužilom.

Čiščenje steklenih in zrcalnih površin	Vlažno čiščenje		x				-
Podajalnik za papirne brisače	Vlažno čiščenje	x					Čiščenje in vlaganje papirnatih brisač. Dodatno se očisti z razkužilom.
Sanitarni material (armature)	Vlažno čiščenje	x					Dodatno se očisti z razkužilom.
Odstranjevanje vodnega kamna z vseh površin, ki so izpostavljene vodi	Vlažno čiščenje				x		-
Straniščna metlica in posoda za metlico	Vlažno čiščenje in dezinfekcija	x					Dodatno se ročaj metlice očisti z razkužilom.
Straniščna školjka, pisoar – notranjost	Mokro čiščenje	x					Dodatno se očisti z razkužilom.
Straniščna školjka, pisoar – notranjost	Odstranjevanje vodnega kamna				x		-
Straniščna školjka, pisoar – zunanost	Mokro, vlažno in suho čiščenje	x					Dodatno se očisti z razkužilom.
Stene, strop	Odstranjevanje pajčevine			x			-
ČIŠČENJE BALKONA 4M							
Pometanje in pomivanje balkona v 4M nadstropju	Mokro, vlažno in suho čiščenje				x		-
LETNO GENERALNO ČIŠČENJE							
Globinsko čiščenje itisona	Suho čiščenje					x	Dvakrat letno generalno čiščenje, izvaja se po vnaprejšnji napovedi izven poslovnega časa naročnika.
Čiščenje okenskih stekel (notranjih in zunanjih) ter okenskih okvirjev v vseh prostorih	Mokro čiščenje					x	Zunanja stekla, samo tista, ki se odpirajo. Dvakrat letno generalno čiščenje, izvaja se po vnaprejšnji napovedi izven poslovnega časa naročnika.

Tabela 6: Pogostost čiščenja površin
(Vir: Eko sklad j.s., interni vir, 2023)

EMBALAŽA ZA ZBIRANJE ODPADKOV	Metoda	D	T	3M	L	koš za zbiranje/sortiranje odpadkov
Koši za odpadke – biološke odpadke, steklo embalaža, papir in mešani komunalni odpadki	Praznjenje	x				Menjava vrečk se izvaja v štirih kuhinjah in zbirnem prostoru za ločeno zbiranje odpadkov, odlaganje odpadkov v zbiralnik ob upoštevanju ločenega zbiranja odpadkov, če je koš zapolnjen do 2/3 volumna.
Koši za odpadke – biološke odpadke, embalaža in mešani komunalni odpadki	Mokro čiščenje		x			Čiščenje notranjih in zunanjih površin koša po potrebi. Dodatno se pokrov dnevno očisti z razkužilom.
Dodatne odpadne vrečke za ločeno zbran papir ali embalažo na eko otokih	Praznjenje	x				

Tabela 7: Ravnanje z odpadki
(Vir: Eko sklad j.s., interni vir, 2023)

Naročilo izbrane organizacije se nanaša na naročilo storitev čiščenja, vključno z nakupom vseh potrebnih čistil. Okoljske zahteve in merila za storitev čiščenja, vključno s čistili, so povzeta iz dokumenta Primeri okoljskih zahtev in meril za Čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila (verzija 2.01, april 2022), ki so v Prilogi 1 tega dokumenta.

Tehnične specifikacije

Za univerzalna čistila, čistila za sanitarne prostore, čistila za okna, detergente za ročno pomivanje posode, detergente za pomivalne stroje in detergente za pranje perila so navedene zahteve, ki bo Uredbi (ES) št. 1272/2008 ne smejo biti razvrščeni in označeni s stavki za nevarnost:

- H300 (smrtno pri zaužitju),
- H301 (strupeno pri zaužitju),
- H304 (pri zaužitju in vstopu v dihalne poti je lahko smrtno),
- H310 (smrtno v stiku s kožo),
- H311 (strupeno v stiku s kožo),
- H330 (smrtno pri vdihavanju),
- H331 (strupeno pri vdihavanju),
- H340 (lahko povzroči genske okvare),
- H341 (sum povzročitve genskih okvar),
- H350 (lahko povzroči raka),

- H350i (lahko povzroči raka pri vdihavanju),
- H351 (sum povzročitve raka),
- H360F (lahko škodi plodnosti),
- H360D (lahko škodi nerojenemu otroku),
- H360FD (lahko škodi plodnosti, lahko škodi nerojenemu otroku),
- H360Fd (lahko škodi plodnosti, sum, da škodi plodnosti),
- H360Df (lahko škodi nerojenemu otroku, sum, da škodi plodnosti),
- H361f (sum škodljivosti za plodnost),
- H361d (sum škodljivosti za nerojenega otroka),
- H361fd (sum škodljivosti za plodnost, sum škodljivosti za nerojenega otroka),
- H362 (lahko škodi dojenim otrokom),
- H370 (škodi organom),
- H371 (lahko škodi organom),
- H372 (škodi organom pri dolgotrajni ali ponavljajoči se izpostavljenosti),
- H373 (lahko škodi organom pri dolgotrajni ali ponavljajoči se izpostavljenosti),
- H400 (zelo strupeno za vodno okolje),
- H410 (zelo strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki),
- H411 (strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki),
- H412 (škodljivo za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki),
- H413 (lahko ima dolgotrajne škodljive učinke na vodno okolje),
- H59 (nevarno ozonskemu plašču),
- EUH029 (v stiku z vodo se sprošča strupen plin),
- EUH031 (v stiku s kislinami sprošča strupen plin),
- EUH032 (v stiku s kislinami se sprošča zelo strupen plin),
- EUH070 (strupeno ob stiku z očmi),
- H334 (lahko povzroči simptome alergije ali astme ali težave z dihanjem pri vdihavanju),
- H317 (lahko povzroči alergijski odziv kože),
- H420 (škodljivo za javno zdravje in okolje zaradi uničevanja ozona v zgornji atmosferi).

Ponudnik to dokazuje s priloženo izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, in ustreznim dokazilom, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali potrdilom, da ima blago znak za okolje EU za čistila (angl. Ecolabel for Hard Surface Cleaning Products), ali ustreznim dokazilom, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali z varnostno listo za vse izdelke, ki so predmet ponudbe.

Na enak način ponudnik dokazuje ustreznost univerzalnih čistil, čistil za sanitarne prostore, čistil za okna, detergentov za ročno pomivanje posode, detergentov za pomivalne stroje in detergentov za pranje perila, ki ne smejo vsebovati več kot 0,02 g fosforja na funkcionalno enoto čistila, biocidov, razen če se uporabljajo za konzerviranje, biocidov, in za izdelke ki imajo oznake H400 (zelo strupeno za vodno

okolje) in H410 (zelo strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki), H411 (strupeno za vodno okolje z dolgotrajnimi učinki). Pri uporabi razpršilcev le-ti ne smejo vsebovati potisnega plina.

Poleg zgoraj navedenih dokazil mora ponudnik za izdelke oziroma čistila priložiti tudi izjavo o izpolnjevanju zahteve za uporabo blaga ali pa navodila za doziranje. Usposobljenost za opravljanje storitev na okolju prijazen način pa se vršijo z rednim usposabljanjem osebja o zdravstvenih, varnostnih in okoljskih vidikih čiščenja, ki se lahko dokazuje tudi z vzpostavitvijo sistema ravnanja z okoljem (kot sta npr. EMAS ali ISO 14001-2015).

Druge zahteve

Storitev vedno izvaja ista oseba, v primeru njene odsotnosti je naročnik predhodno pisno obveščen. Vsako polletje naročnik poda poročilo o porabi čistilnih sredstev. Vsa čistila in čistilne pripomočke (vedra, sesalce, krpe, talna brisala ipd.) ter čistilno opremo priskrbi izvajalec, vključno s tekočim ekološkim milom za roke (predvidena poraba je 50 l/letno). Toaletne potrebščine (papir, servietni ipd.) in PVC-vrečke za odpadke na svoje stroške zagotavlja naročnik.

Kot naročnik smo med izvajanjem naročila zavezani k preverjanju izpolnjevanja zahtev. V primeru, da ponudnik ne izpolnjuje pogodbenih obveznosti na način, predviden v pogodbi o izvedbi naročila, naročnik od te pogodbe odstopi.

Razlogi za izključitev

Izključijo se vsi ponudniki z izrečeno pravnomočno sodbo z elementi kaznivega dejanja, opredeljenega v prvem odstavku 75. člena ZJN-3. Kljub temu pa lahko ponudnik priloži dokazila o sprejetju ukrepov, s katerimi dokaže svojo zanesljivost kljub razlogom za izključitev. Prav tako se izključijo vsi ponudniki, ki ne izpolnjujejo obveznih dajatev, drugih denarnih obveznosti ali pa jim je bila v zadnjih treh letih dvakrat izrečena globa zaradi kršitve delovnega razmerja ali dela v zvezi z zaposlovanjem na črno. Kljub zgoraj navedenim razlogom za izključitev lahko ponudnik priloži dokazila o sprejetju ukrepov, s katerimi dokaže svojo zanesljivost s potrebno dokumentacijo, navedeno v naboru zahtev.

Pogoji za sodelovanje

Pogoj za sodelovanje je registrirana dejavnost, ki jo opravlja ponudnik in je tudi predmet naročila. Na zahtevo naročnika to izkaže z izpisom iz Poslovnega registra RS ali pa s potrdilom, ki ga izda pristojni organ države in izkazuje ustrezno izpolnjevanje pogojev. Drugi pogoj za sodelovanje na zahtevo naročnika pa je neblokiran transakcijski račun, kar ponudnik izkazuje z izpisom iz Registra

transakcijskih računov oz. s potrdilom, iz katerega je upravičen zgoraj navedeni razlog.

Po prejetju vseh ponudb sledi pregled ponudb in izbira najustreznejše glede na izpolnjevanje pogojev, določenih v naboru zahtev in glede na ceno ponudbe. V preteklem letu smo pridobili le eno ponudbo, ki je ustrezala našim zahtevam in pogojem, ostala dva ponudnika pa se na povabilo nista odzvala.

Za oddana evidenčna naročila je naročnik dolžan voditi evidenco o oddaji naročila, ki zajema navedbo in vrsto predmeta ter vrednost naročila brez DDV. Za preteklo leto je treba objaviti seznam evidenčnih naročil, ki zajema seznam naročil, ki ne presegajo mejnih vrednosti, opis predmeta, vrsto predmeta in vrednost naročila ter naziv gospodarskega subjekta, ki mu je bilo naročilo oddano. Vsi ponudniki, ki so oddali ponudbo, morajo biti pisno obveščeni o izbiri gospodarskega subjekta.

5.2 Ugotovitve

V preteklosti se je na povabilo odzval samo en gospodarski subjekt. Temeljito bomo preverili stanje na trgu in povabili več gospodarskih subjektov in posledično imeli možnost primerjave in več ponudnikov, ki bi se odzvali povabilu. Vsekakor pa je smiselno in pomembno razmisliti tudi o spremembi oziroma omilitvi pogojev tehničnih specifikacij v smislu dokazovanja tehničnih pogojev, kljub temu da so tehnični pogoji povzeti po Primerih okoljskih zahtev in meril, ki jih je izdalo pristojno ministrstvo. Z omilitvijo pogojev tehničnih specifikacij kot na primer dokazovanje usposobljenosti za opravljanje storitve bi lahko kot dokazilo o skladnosti bilo dovolj potrdilo o usposabljanju ali izjava gospodarskega subjekta in ne le vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem (kot sta npr. EMAS ali ISO 14001-2015), kot je določeno sedaj. V Sloveniji je veliko primernih in usposobljenih čistilnih servisov, ki nimajo vzpostavljenega sistema ravnanja z okoljem, saj so za vzpostavitev in ohranjanje sistema potrebni čas, sredstva in usposobljen kader za ravnanje z njim.

6 ZAKLJUČEK

Da bi bili pri porabi javnih sredstev kar se da racionalni, je bilo sprejetih kar nekaj političnih dokumentov. Korak naprej je bila spremenjena Direktiva 2019/1161 EU, po kateri je bila v Uredbo o ZeJN implementirana nadgradnja prvotne Uredbe z določitvijo novih ciljev, dodani so bili novi predmeti javnega naročanja in predvsem poudarek k bolj trajnostnim proizvodom.

Problematika pri zelenem naročanju se pojavi predvsem pri sankcioniranju tistih, ki ne upoštevajo določb ZeJN, kar je razvidno tudi iz statističnih podatkov iz leta 2022, ki razkrivajo podatek, da pri kar 1418 naročilih v skorajšnji vrednosti 4 milijonov € ni bilo vključenega nobenega okoljskega vidika.

V uvodu diplomskega dela predpostavljamo oteženo pripravo zelenih javnih naročil zaradi pomanjkanja predznanja naročnika, kar bi v našem primeru potrdili. Gre za delovno nalogo, ki je bila prevzeta s strani druge zaposlene osebe v izbrani organizaciji, na podlagi ustnega izročila in primerov predhodnih izvedenih naročil, ki pa ne vsebujejo primerov vseh možnih scenarijev, ki se lahko pojavijo pri javnem naročanju. Smotno bi bilo razmisliti o sistemu, ki ga ima za javna naročila vzpostavljena Hrvaška, ki ima sistem o obveznem potrjevanju znanja na področju tovrstnih naročil. Potrebno je predhodno poglobljeno usposabljanje, na podlagi katerega se pridobi potrdilo, ki ga mora imeti vsaj en član ekipe, ki oddaja javno naročilo.

Vsekakor bo to diplomsko delo in vso pridobljeno znanje tekom izdelovanja diplomskega dela znatno prispevalo k bolj učinkoviti izvedbi naslednjega javnega naročila.

Tudi druga predpostavka, ki navaja omejeno število gospodarskih subjektov, se je izkazala za pritrtilno, kar se je izkazalo v našem primeru evidenčnega zelenega naročila, saj se je na povabilo naročnika odzval samo en gospodarski subjekt. Na srečo naročnika je gospodarski subjekt ustrezal celotnemu naboru zahtev, kot tudi znesku storitve, ki je bila primerjana s ceno predhodnega tovrstnega evidenčnega naročila.

V izogib premajhni količini prejetih ponudb lahko v prihodnje naročnik povabi še večje število gospodarskih subjektov.

Kar se tiče omejenih finančnih sredstev, pa smo po zakonodaji zavezani k racionalni porabi javnih sredstev, kar privede do izbire najcenejšega ponudnika, v našem primeru tudi upoštevajoč celoten nabor okoljskih zahtev. Omejena sredstva začrtajo tudi izbiro samega postopka oziroma določijo vrsto naročila.

Vsekakor je za povečanje števila uspešnega in učinkovitega javnega naročanja v prvi vrsti potrebna ustrezna usposobljenost vseh vključenih deležnikov, kar je mogoče doseči z rednim izobraževanjem, usposabljanji in obveščanjem o aktualni

zakonodaji ter primerih dobrih praks. Vse to, poleg potrebnega sankcioniranja kršiteljev, pa pripomore k zaupanju v celotni sistem izvajanja javnega naročanja. Na ta način se lahko poveča število sodelujočih gospodarskih subjektov, kar ustvari zdravo konkurenco, naročnika pa izziva in spodbudi k pripravi zahtevnejše dokumentacije, ki bo vsebovala širok nabor zahtev, vključujoč tudi vse okoljske in socialne vidike.

7 LITERATURA IN VIRI

Burja, A. (2019). Izobraževanje o ZeJN, 2019. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

Burja, A. (2022). Okoljski sistemi in orodja. Zapiski predavanj. Ljubljana: Visoka šola za trajnostni razvoj.

Care4Climate. (2020). Zeleno javno naročanje. Pridobljeno 20. 12. 2023 z naslova https://www.care4climate.si/_files/240/C4C-Okoljsko_oznacevanje.pdf

Ecoign (b. l.). Ecoign – osnovni koncept ecodesign-a. Uvod v ecodesign. Pridobljeno 27. 11. 2023 z naslova https://cpi.si/wp-content/uploads/2020/08/BASIC_UNIT01_SI_Lecture.pdf

Ecolabel Index (2024). All ecolabels. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova <https://www.ecolabelindex.com/>

Eko sklad j. s. (2020). Okoljska politika. Pridobljeno 30. 10. 2023 z naslova <https://www.ekosklad.si/uploads/0ad3ff93-69ef-4084-8ebd-14c39b1c2e94/Okoljska-politika.pdf>

Eko sklad j. s. (2022a). Poslovna politika Eko sklada 2021–2025. Pridobljeno 30. 10. 2023 z naslova <https://www.ekosklad.si/informacije/o-skladu/poslovni-nacr/poslovna-politika-eko-sklada-2021-2025>

Eko sklad j. s. (2022b). Letno poročilo Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada, za leto 2021. Pridobljeno 30. 10. 2023 z naslova <https://www.ekosklad.si/informacije/o-skladu/letna-porocila/letno-porocilo-2021>

Eko sklad j. s. (2023). Interni dokumenti Eko sklada j. s. za izvedbo ZeJN, storitev čiščenja poslovnih prostorov. Pridobljeno 3. 1. 2024.

Ellen Macarthur foundation (2019). Circular economy systems diagram. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/the-circular-economy-in-detail-deep-dive>

EUR-Lex (2014a). Direktiva 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES. Pridobljeno 18. 11. 2023 z naslova <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=celex%3A32014L0024>

EUR-Lex (20214b). Direktiva 2014/25/EU Evropskega parlamenta in Sveta o javnem naročanju naročnikov, ki opravljajo dejavnosti v vodnem, energetskem in prometnem sektorju ter sektorju poštinih storitev ter o razveljavitvi Direktive 2004/17/ES. Pridobljeno 18. 11. 2024 z naslova <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32014L0025>

European Commission (b. I.a). About energy labels and ecodesign. Pridobljeno 27. 11. 2023 z naslova https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/energy-label-and-ecodesign/about_en#Energylabels

European Commission (b. I.b). Ecodesign for sustainable product regulation. Pridobljeno 27. 11. 2023 z naslova https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/sustainable-products/ecodesign-sustainable-products-regulation_en

European Commission (b. I.c). Public procurement. Pridobljeno 3. 1. 2024 z naslova https://defence-industry-space.ec.europa.eu/funding-and-grants/public-procurement_en

European Commission (b. I.d). Green public procurement. Pridobljeno 3. 1. 2024 z naslova https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement_en

European comission (2016). Buying green! A handbook on green public procurement 3rd edition. Pridobljeno 29. 12. 2023 z naslova <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8c2da441-f63c-11e5-8529-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission (2020). Making socially responsible public procurement work: 71 good practice cases. Pridobljeno 14. 11. 2023 z naslova https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/making-socially-responsible-public-procurement-work-71-good-practice-cases_en

European Commission (2021). Guidance on Innovation Procurement, OBVESTILO KOMISIJE, Smernice za javno naročanje inovativnih rešitev. Pridobljeno 14. 11. 2023 z naslova <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45975>

European Commission (2022). 30 Years of EU Ecolabel. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova https://environment.ec.europa.eu/news/30-years-eu-ecolabel-2022-03-23_en

European Commission (2023a). EU Ecolabel facts and figures. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home/business/ecolabel-facts-and-figures_en

European Commission (2023b). Green Business, Life-cycle costing. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova https://green-business.ec.europa.eu/green-public-procurement/life-cycle-costing_en

European Commission (2023c). Right to repair: Commission introduces new consumer rights for easy and attractive repairs. Pridobljeno 3. 2. 2024 z naslova https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1794

European Commission (2023d). Green Business, Case studies. Pridobljeno 28. 11. 2023 z naslova https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/1294d641-9e8c-482d-a8ff-fdde05dff48?p=1&n=10&sort=name_ASC

European Commission (2023e). Green Business, Procurement of a wastewater recycling system – Austria. Pridobljeno 14. 11. 2023 z naslova <https://circabc.europa.eu/ui/group/44278090-3fae-4515-bcc2-44fd57c1d0d1/library/a5da6d56-a9ba-4812-bdeb-cac6305cccb8/details>

European Union (2011). ZELENA KNJIGA o modernizaciji politike EU na področju javnih naročil za učinkovitejši evropski trg javnih naročil. Pridobljeno 20. 12. 2023 z naslova <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/04a30c4a-e533-41ec-a039-231f1aa39645/language-sl>

Evropski parlament (2023). Krožno gospodarstvo: definicija, pomen in prednosti. Pridobljeno 16. 11. 2023 z naslova <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/headlines/economy/20151201STO05603/kr-ozno-gospodarstvo-definicija-pomen-in-prednosti>

Evropski Svet, Svet Evropske unije (2023a). Uredba o okoljski primerni zasnovi: Svet sprejel stališče. Pridobljeno 27. 11. 2023 z naslova <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2023/05/22/ecodesign-regulation-council-adopts-position/>

Evropski Svet, Svet Evropske unije (2023b). Evropski zeleni dogovor. Pridobljeno 30. 1. 2024 z naslova <https://www.consilium.europa.eu/sl/policies/green-deal/#initiatives>

International Labor Organization (2022). Social Procurement Guide. Pridobljeno 14. 11. 2023 z naslova https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_839943/lang-en/index.htm

Jez d.o.o. (2021). Nove energijske nalepke. Pridobljeno 27. 11. 2023 z naslova <https://www.jez.si/nasveti-pred-nakupom/nove-energijske-nalepke-2021>

Marinček Ilič M. (2023) Zeleno javno naročanje – zeleno je priložnost in odgovornost. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za javno naročanje.

MDPI (2023). Life Cycle Costing Implementation in Green Public Procurement: A Case Study from the Greek Public Sector. Pridobljeno 26. 11. 2023 z naslova <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/3/2817>

Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za javno naročanje (2022). Javno naročanje. Pridobljeno 25. 11. 2023 z naslova <https://www.gov.si/podrocja/finance-in-davki/javno-narocanje/>

Ministrstvo za javno upravo Direktorat za javno naročanje (2023). Statistično poročilo o javnih naročilih, oddanih v letu 2022. Pridobljeno 3. 12. 2023 z naslova <https://ejn.gov.si/direktorat/porocila-in-analize.html>

Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za javno naročanje (2024). Koristne informacije za javno naročanje. Pridobljeno 3. 1. 2024 z naslova <https://ejn.gov.si/sistem/usmeritve-in-navodila/koristne-informacije.html>

Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo (2023). Pridobitev znaka za okolje ECOLABEL. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova <https://www.gov.si/zbirke/storitve/pridobitev-znaka-za-okolje-ecolabel>

RAL (2023). EU Ecolabel. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova <https://eu-ecolabel.de/en/>

Umanotera. (b. l.). Znaki za okolje. Pridobljeno 15. 11. 2023 z naslova https://www.umanotera.org/upload/files/Znaki_za_okolje.pdf

Uradni list RS (št. 91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22 – odl. US, 100/22 – ZNUZSZS, 28/23 in 88/23 – ZOPNN-F). Zakon o javnem naročanju. Pridobljeno 25. 11. 2023 z naslova <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7086>

Uradni list RS (št. 112/09, 1/12, 98/12, 20/13 in 44/22 – ZVO-2). Akt o ustanovitvi Eko sklada, Slovenskega okoljskega javnega sklada. Pridobljeno 3. 11. 2023 z naslova http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=AKT_594

Uradni list RS (št. 51/17, 64/19 in 121/21) Uredba o ZeJN. Pridobljeno 18. 12. 2023 z naslova <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7202>

Urad RS za mladino, Mlad.si (2023). Krožno gospodarstvo za trajnostno prihodnost. Pridobljeno 16. 11. 2023 z naslova <https://www.mlad.si/krozno-gospodarstvo-za-trajnostno-prihodnost/>

Vilnaus kogeneracinê jêgainê. (2018). Vilnius combined heat and power plant Pridobljeno 14. 11. 2023 z naslova <https://www.vkj.lt/en>

Vlada Republike Slovenije (2022). Smernice za inovativno javno naročanje. Pridobljeno z naslova [https://gradiva.vlada.si/mandat22/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/86e216169923a06ec1258909003d17ff/\\$FILE/SmerlJN.docx](https://gradiva.vlada.si/mandat22/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/86e216169923a06ec1258909003d17ff/$FILE/SmerlJN.docx)

PRILOGE

Priloga 1: Primeri okoljskih zahtev in meril – Čistila storitve čiščenja in storitve pranja perila

Priloga 2: Uredba o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 51/17, 64/19, 121/21 in 132/23)

Priloga 1: Primeri okoljskih zahtev in meril – Čistila storitve čiščenja in storitve pranja perila

Čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila

Vir: <https://pennstatehealthnews.org/wp-content/uploads/2019/05/050119-spring-clean.jpg>

Primeri okoljskih zahtev in meril

Verzija 2.01
April 2022

1. Predmet zelenega javnega naročanja

V skladu z 19. točko prvega odstavka 4. člena Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 51/17, 64/19 in 121/21; v nadaljnjem besedilu: Uredba o ZeJN) mora naročnik okoljske vidike upoštevati, kadar so predmet naročanja čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila. Natančnejšo opredelitev tega predmeta določajo točke od 68 do 70 Priloge 1 Uredbe o ZeJN.

Ti primeri okoljskih zahtev se uporabljajo, kadar so predmet javnega naročila:

- univerzalna čistila,
- čistila za sanitarne prostore,
- čistila za okna,
- detergenti za ročno pomivanje posode,
- detergenti za pomivalne stroje,
- detergenti za pranje perila,
- storitve čiščenja,
- storitve pranja perila.

2. Ključni okoljski vplivi

- Podnebne spremembe.
- Zdravje ljudi.
- Ekotoksičnost.
- Evtrofikacija¹.
- Poraba vode.
- Proizvodnja odpadkov

3. Pristop k ZeJN

- ✓ Uporabite čistila, ki učinkujejo pri nižjih temperaturah.
- ✓ Izogibajte se določenim nevarnim snovem v izdelku.
- ✓ Izogibajte se fosforju in omejite biocide v izdelku.
- ✓ Omejite skupno »kritično volumsko razredčitev« izdelka.
- ✓ Navedite informacije o priporočenih odmerkih.
- ✓ Zmanjšajte porabo izdelkov s pregledovanjem načrtov in tehnik čiščenja.
- ✓ Izboljšajte usposabljanje osebja, ki čisti.
- ✓ Zmanjšajte količino uporabljene embalaže.
- ✓ Zagotovite recikliranje uporabljene embalaže in uporabo reciklirane embalaže.

4. Cilj iz Uredbe o zelenem javnem naročanju

Naročnik mora javno naročilo, ki vključuje predmet iz 19. točke prvega 4. člena te uredbe, oddati tako, da se v posameznem naročilu izpolni tisti cilj, ki je v nadaljevanju določen za ta predmet:

¹ Evtrofikacija je proces večanja količine biomase v vodi kot posledica povečane koncentracije anorganskih hranil (npr. nitratov in fosfatov) v ekosistemu. Bogatenje vode z dušikovimi spojinami pospeši rast alg in višjih rastlin, kar povzroči neželene motnje v ravnotežju organizmov v vodi in poslabša njeno kakovost.

- delež univerzalnih čistil, ki ustrezajo zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila strupenosti za vodno okolje in zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila o izključenih in omejenih snoveh, znaša glede na prostornino vseh artiklov univerzalnih čistil najmanj 30 %.

5. Okoljske zahteve in merila

5.1 Univerzalna čistila, čistila za sanitarne prostore, čistila za okna, detergent za ročno pomivanje posode, detergent za pomivalne stroje in detergent za pranje perila

5.1.1 Tehnične specifikacije

Naročnik v tehničnih specifikacijah poleg ostalih zahtev, ki se nanašajo na predmet javnega naročila ali posameznega sklopa, določi:

1.	<p>Univerzalna čistila, čistila za sanitarne prostore, čistila za okna, detergenti za ročno pomivanje posode, detergenti za pomivalne stroje in detergenti za pranje perila ne smejo biti razvrščeni in označeni z enim ali več stavki za nevarnost po Uredbi (ES) št. 1272/2008:²</p> <ul style="list-style-type: none"> – H300 (Smrtno pri zaužitju), – H301 (Strupeno pri zaužitju), – H304 (Pri zaužitju in vstopu v dihalne poti je lahko smrtno), – H310 (Smrtno v stiku s kožo), – H311 (Strupeno v stiku s kožo), – H330 (Smrtno pri vdihavanju), – H331 (Strupeno pri vdihavanju), – H340 (Lahko povzroči genske okvare), – H341 (Sum povzročitve genskih okvar), – H350 (Lahko povzroči raka), – H350i (Lahko povzroči raka pri vdihavanju), – H351 (Sum povzročitve raka), – H360F (Lahko škodi plodnosti), – H360D (Lahko škodi nerojenemu otroku), – H360FD (Lahko škodi plodnosti, lahko škodi nerojenemu otroku), – H360Fd (Lahko škodi plodnosti, sum, da škodi plodnosti), – H360Df (Lahko škodi nerojenemu otroku, sum, da škodi plodnosti), – H361f (Sum škodljivosti za plodnost), – H361d (Sum škodljivosti za nerojenega otroka), – H361fd (Sum škodljivosti za plodnost, sum škodljivosti za nerojenega otroka), – H362 (Lahko škodi dojenim otrokom), – H370 (Škodi organom), – H371 (Lahko škodi organom), – H372 (Škodi organom pri dolgotrajni ali ponavljajoči se izpostavljenosti), – H373 (Lahko škodi organom pri dolgotrajni ali ponavljajoči se izpostavljenosti), – H400 (Zelo strupeno za vodno okolje), – H410 (Zelo strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki), – H411 (Strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki), – H412 (Škodljivo za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki), – H413 (Lahko ima dolgotrajne škodljive učinke na vodno okolje), – H59 (Nevarno ozonskemu plašču), – EUH029 (V stiku z vodo se sprošča strupen plin), – EUH031 (V stiku s kislinami s sprošča strupen plin),
----	---

² Besedilo Uredbe (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi, o spremembi in razveljavitvi direktiv 67/548/EGS in 1999/45/ES ter spremembi Uredbe (ES) št. 1907/2006 (UL L št. 353 z dne 31. decembra 2008, str. 1): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32008R1272>

	<ul style="list-style-type: none"> – EUH032 (V stiku s kislinami se sprošča zelo strupen plin), – EUH070 (Strupeno ob stiku z očmi), – H334 (Lahko povzroči simptome alergije ali astme ali težave z dihanjem pri vdihavanju), – H317 (Lahko povzroči alergijski odziv kože), – H420 (Škodljivo za javno zdravje in okolje zaradi uničevanja ozona v zgornji atmosferi). <p>Načini dokazovanja:</p> <p>Ponudnik mora k ponudbi priložiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, in ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – potrdilo, da ima blago znak za okolje EU za čistila (angl. <i>Ecolabel for Hard Surface Cleaning products</i>), ali – ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – varnostne liste za vse izdelke, ki so predmet ponudbe. 						
2.	<p>Kritična volumska razredčitev (CDV_{kronično}) univerzalnih čistil ne sme presegati naslednjih mejnih vrednosti za referenčni odmerek:</p> <table border="1" data-bbox="316 815 1364 981"> <thead> <tr> <th data-bbox="316 815 847 882">Vrsta proizvoda</th> <th data-bbox="847 815 1364 882">Mejna vrednost CDV (l/l raztopine za čiščenje)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="316 882 847 949">Univerzalna čistila, pripravljena za uporabo</td> <td data-bbox="847 882 1364 949">350 000</td> </tr> <tr> <td data-bbox="316 949 847 981">Univerzalna čistila, nerazredčena</td> <td data-bbox="847 949 1364 981">18 000</td> </tr> </tbody> </table> <p>Načini dokazovanja:</p> <p>Ponudnik predloži izračun³ vrednosti CDV_{kronično} proizvoda. Preglednica za izračun vrednosti CDV_{kronično} je na voljo na spletni strani znaka EU za okolje. Vrednost CDV_{kronično} se za vse dodane snovi (i) v proizvodu, z izjemo mikroorganizmov, izračuna po naslednji enačbi:</p> $CDV_{kronično} = \sum CDV(i) = 1\,000 \cdot \sum \text{odmerek}(i) \cdot \frac{DF(i)}{TF_{kronični}(i)}$ <p>Pri čemer je:</p> <p>odmerek(i): masa snovi (v gramih) (i) v referenčnem odmerku;</p> <p>DF(i): faktor razgradljivosti snovi (i);</p> <p>TF_{kronični}(i): faktor kronične strupenosti snovi (i).</p> <p>Vrednosti parametrov DF(i) in TF_{kronični}(i) so navedene v delu A seznama DID. Če dodana snov ni vključena v del A, ponudnik oceni vrednosti v skladu s pristopom, opisanim v delu B navedenega seznama in priloži povezano dokumentacijo.</p> <p>Ustrezno dokazilo je tudi potrdilo, da ima blago znak za okolje EU za čistila (angl. <i>Ecolabel for Hard Surface Cleaning products</i>).</p>	Vrsta proizvoda	Mejna vrednost CDV (l/l raztopine za čiščenje)	Univerzalna čistila, pripravljena za uporabo	350 000	Univerzalna čistila, nerazredčena	18 000
Vrsta proizvoda	Mejna vrednost CDV (l/l raztopine za čiščenje)						
Univerzalna čistila, pripravljena za uporabo	350 000						
Univerzalna čistila, nerazredčena	18 000						
3.	<p>Univerzalno čistilo, čistilo za sanitarne prostore, čistilo za okna, detergent za ročno pomivanje posode, detergent za pomivalne stroje in detergent za pranje perila ne smejo vsebovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> – več kot 0,02 g fosforja na funkcionalno enoto univerzalnega čistila, 						

³ Podrobna navodila za izračun so dostopna na spletni strani: https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/documents/DETERGENTS_User_Manual_V1.3_t0%20DG_ENV_clean_March_2020.pdf

	<p>– biocidov, razen če se uporabljajo kot sredstva za konzerviranje,</p> <p>– biocidov, za katere velja eno ali več naslednjih standardnih opozoril, stavkov za nevarnost ali previdnostnih stavkov iz zakona, ki ureja kemikalije, ali Uredbe (ES) št. 1272/2008: – H400 (Zelo strupeno za vodno okolje) in H410 (Zelo strupeno za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki), – H411 (Strupeno za vodno okolje z dolgotrajnimi učinki), razen če je $\text{Log } P^4 \geq 3,0$ oziroma če je eksperimentalno določen $\text{BCF}^5 \leq 100$, kar pomeni, da biocidi niso potencialno bioakumulativni.</p> <p>Načini dokazovanja:</p> <p>Ponudnik mora k ponudbi priložiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, in ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – potrdilo, da ima blago znak za okolje EU za čistila (angl. <i>Ecolabel for Hard Surface Cleaning products</i>), ali – ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – varnostne liste za vse izdelke, ki so predmet ponudbe.
4.	<p>Univerzalnem čistilu, čistilu za sanitarne prostore, čistilu za okna, detergentu za ročno pomivanje posode, detergentu za pomivalne stroje in detergentu za pranje perila morajo biti priložena jasna navodila za doziranje.</p> <p>Načini dokazovanja:</p> <p>Ponudnik mora k ponudbi priložiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, ali – navodila za doziranje.
5.	<p>Razpršilci ne smejo vsebovati potisnega plina.</p> <p>Načini dokazovanja:</p> <p>Ponudnik mora k ponudbi priložiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, in ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – potrdilo proizvajalca, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da blago izpolnjuje zahteve.
6.	<p>Usposobljenost za opravljanje storitve na okolju prijazen način. To mora zajemati dokazila o rednem usposabljanju osebja o zdravstvenih, varnostnih in okoljskih vidikih čiščenja.</p> <p>Način dokazovanja:</p> <p>Kot dokazilo o skladnosti se prizna vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem (kot sta npr. EMAS ali ISO 14001).</p>
5.1.2 Pogodbena določila	
Naročnik med pogodbena določila vključi določilo:	
1.	Ponudnik mora v času veljavnosti pogodbe na naročnikovo zahtevo dokazati, da površinsko aktivne snovi v dobavljenem blagu izpolnjujejo zahteve glede biološke razgradljivosti iz Uredbe (ES) št. 648/2004. ⁶

⁴ Log Pow je logaritem porazdelitvenega koeficienta oktanol/vode.

⁵ BCF je faktor biokoncentracije.

⁶ Besedilo Uredbe (ES) št. 648/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o detergentih in spremembe besedila najdete na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32004R0648>

2.	Pogodbena kazen v višini X % skupne naročene vrednosti, se zaračuna dobavitelju za vsako dobavo, ki ne ustreza okoljskim zahtevam, podanim v razpisni dokumentaciji. Ustreznost se ugotavlja z laboratorijskim testiranjem pri neodvisni organizaciji. Skupna pogodbena kazen je lahko največ 10 % skupne pogodbene vrednosti. Pogodbena kazen se obračuna pri naslednjih izplačilih dobavitelju.
3.	V primeru, da ponudnik ne izpolnjuje pogodbenih obveznosti na način, predviden v pogodbi o izvedbi javnega naročila, naročnik od te pogodbe odstopi.

5.2 Storitve čiščenja

5.2.1 Tehnične specifikacije

Naročnik v tehničnih specifikacijah poleg ostalih zahtev, ki se nanašajo na predmet javnega naročila ali posameznega sklopa, določi:

1.	Univerzalna čistila, čistila za sanitarne prostore, čistila za okna, detergenti za ročno pomivanje posode in detergenti za pomivalne stroje, ki jih uporablja ponudnik, morajo izpolnjevati tehnične specifikacije, opredeljene v točki 5.1.1 te priloge. Načini dokazovanja: Naročnik preveri izpolnjevanje zahtev na način, predviden v točki 5.1.1 te priloge.
2.	Usposobljenost za opravljanje storitve na okolju prijazen način. To mora zajemati dokazila o rednem usposabljanju osebja o zdravstvenih, varnostnih in okoljskih vidikih čiščenja. Načini dokazovanja: Kot dokazilo o skladnosti se prizna vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem (kot sta npr. EMAS ali ISO 14001).

5.2.2 Pogodbena določila

Naročnik med pogodbena določila vključi določilo:

1.	Ponudnik mora po prvih šestih mesecih in ob koncu vsakega leta izvajanja naročila priložiti seznam, s katerega sta razvidna ime in količina čistilnih sredstev, ki jih je porabil pri izvajanju storitve.
2.	Če izvajalec po svoji krivdi ne bo izvršil pogodbenih del na dogovorjen način oz. ustrezne kakovosti, je dolžan plačati naročniku pogodbeno kazen v višini X % ocenjene vrednosti pogodbe za vsako nepravilnost.
3.	V primeru, da ponudnik ne izpolnjuje pogodbenih obveznosti na način, predviden v pogodbi o izvedbi javnega naročila, naročnik od te pogodbe odstopi.

5.3 Storitve pranja perila

5.3.1 Tehnične specifikacije

Naročnik v tehničnih specifikacijah poleg ostalih zahtev, ki se nanašajo na predmet javnega naročila ali posameznega sklopa, določi:

1.	Detergenti za pranje perila, ki jih uporablja ponudnik, morajo izpolnjevati tehnične specifikacije, opredeljene v točki 5.1.1 te priloge. Način dokazovanja: Naročnik preveri izpolnjevanje zahtev na način, predviden v točki 5.1.1 te priloge.
----	--

2.	<p>Kadar ponudnik pri izvajanju storitve uporablja gospodinjski pralni stroj, napajan iz električnega omrežja, ali gospodinjski pralni stroj, napajan iz električnega omrežja, ki ga je mogoče napajati tudi akumulatorsko, vključno s tistim za ne gospodinjsko uporabo in vgradnim gospodinjskim pralnim strojem, mora biti vsaj eden od pralnih strojev, ki ga uporablja ponudnik, uvrščen v razred energijske učinkovitosti A, razen če ponudnik že razpolaga s potrebnimi stroji ali namerava za izvedbo naročila uporabiti rabljene stroje.</p> <p>Način dokazovanja:</p> <p>Ponudnik mora k ponudbi priložiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izjavo, da bo pri dobavi blaga izpolnil zahtevo, in ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – tehnično dokumentacijo proizvajalca, iz katere izhaja, da so zahteve izpolnjene, ali – nalepko o energijski učinkovitosti, ali – ustrezno dokazilo, iz katerega izhaja, da so zahteve izpolnjene.
3.	<p>Usposobljenost za opravljanje storitve na okolju prijazen način. To mora zajemati dokazila o rednem usposabljanju osebja o zdravstvenih, varnostnih in okoljskih vidikih čiščenja.</p> <p>Način dokazovanja:</p> <p>Kot dokazilo o skladnosti se prizna vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem (kot sta npr. EMAS ali ISO 14001).</p>
5.3.2 Pogodbena določila	
Naročnik med pogodbeno določila vključi določilo:	
1.	<p>Ponudnik mora po prvih šestih mesecih in ob koncu vsakega leta izvajanja naročila priložiti seznam, s katerega sta razvidna ime in količina čistilnih sredstev, ki jih je porabil pri izvajanju storitve.</p>
2.	<p>Če izvajalec po svoji krivdi ne bo izvršil pogodbenih del na dogovorjen način oz. ustrezne kakovosti, je dolžan plačati naročniku pogodbeno kazen v višini X % ocenjene vrednosti pogodbe za vsako nepravilnost.</p>
3.	<p>V primeru, da ponudnik ne izpolnjuje pogodbenih obveznosti na način, predviden v pogodbi o izvedbi javnega naročila, naročnik od te pogodbe odstopi.</p>

Pojasnila

Univerzalno čistilo je detergent, namenjen za običajno notranje čiščenje trdih površin, kot so zidovi, tla in druge fiksne površine.

Za znake za okolje tipa I ali znake ISO 14024 določajo osnovna merila oz. okoljske zahteve neodvisni organi in jih preverjajo ter potrjujejo s certificiranjem in revizijskim postopkom. Certificiranje opravi zunanji neodvisni organ za ugotavljanje skladnosti oz. oseba, ki ima za to strokovno znanje in reference. Zato so zelo pregledni, zanesljivi in neodvisni vir informacij. Ti znaki morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- zahteve za znak temeljijo na znanstvenih dokazih,
- znaki za okolje se sprejmejo v sodelovanju z vsemi interesnimi skupinami, kot so državni organi, potrošniki, proizvajalci, distributerji in okoljske organizacije,
- dostopni so vsem zainteresiranim stranem.

Glede na javno naročniško zakonodajo lahko naročniki zahtevajo, da mora izdelek izpolnjevati eno, več ali vse zahteve, ki podpirajo določen znak za okolje. Znak za okolje tipa I se lahko uporablja kot oblika dokazila o skladnosti in ga naročnik lahko zahteva ob upoštevanju 69. člena Zakona o javnem naročanju.

V zvezi s čistili je smiselno opredeliti okoljske zahteve s sklicevanjem na posamezna ali vsa merila za pridobitev znaka za okolje tipa I. V zvezi s čiščenjem pa upoštevati naslednje usmeritve:

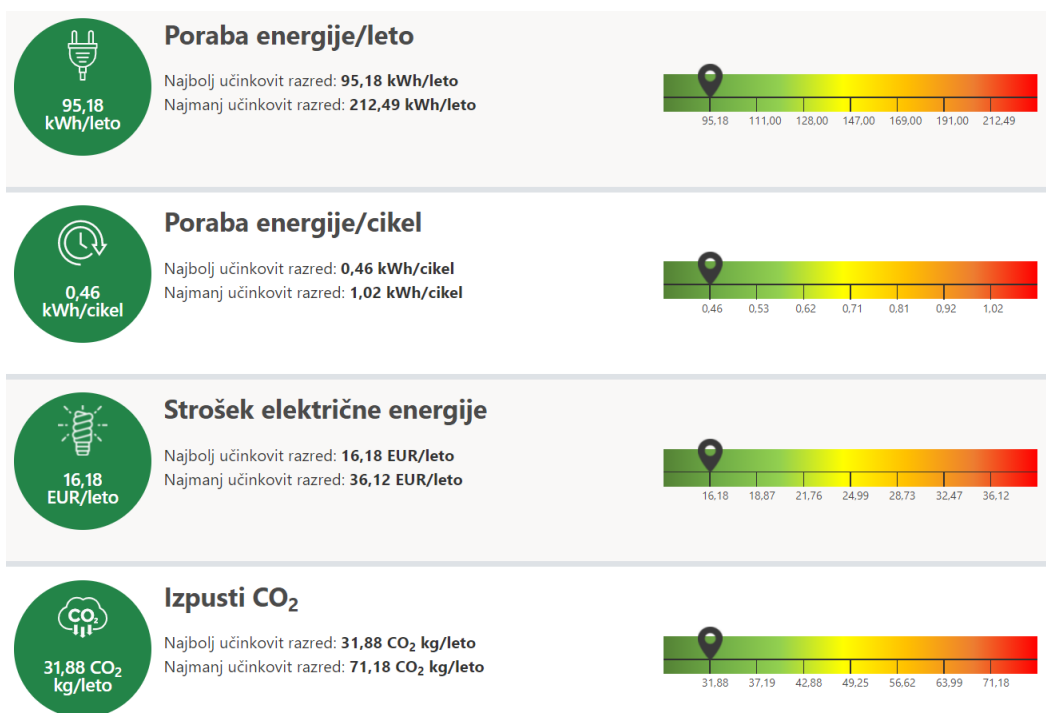
- **Priprava navodil za delo.** Eden od dobrih načinov za zmanjšanje količine snovi, ki se porabi za čiščenje, je da poskrbiš, da ni čezmernega čiščenja. Pri pripravi navodil za delo bi bilo treba izvajalca spodbuditi, da upošteva za različna območja stavbe ustrezno pogostost čiščenja.
- **Zmanjšanje količine porabljenih čistil.** Morda je dobra zamisel spodbujanje izboljšanja okoljskih/zdravstvenih vidikov storitve v celotnem pogodbenem obdobju z določitvijo ciljev stalnih izboljšav v pogodbenih določilih. To se lahko stori na primer z določbo, da je treba količino uporabljenih čistil vsako leto zmanjšati za določen odstotek, kar se lahko oceni tako, da se izvajalca zaprosi za celotno razčlemba količin vseh izdelkov, ki jih porabi na leto. V tem primeru bo pomembno z rednim preverjanjem kakovosti poskrbeti, da to ne bo vplivalo na kakovost storitve. Izvajalce bi bilo treba zaprositi tudi, da ponudijo samodejne mešalnike za redčenje čistil, da se zagotovi njihova optimalna poraba.
- **Optimiranje vrste uporabljenih čistil.** Številni izdelki, ki se običajno uporabljajo pri čiščenju, se dostikrat uporabljajo prepogosto ali so morda z vidika higiene celo nepotrebni. Ti izdelki so osvežilci za straniščne školjke, dodatki za kotličke, dezodorantne kocke za pisoarje, osvežilci zraka, kemična sredstva za čiščenje odtokov, mehčalci za tkanine, premazi za tla na osnovi v vodi netopnih polimerov, dezinfekcijska sredstva, pločevinke z aerosolom in potisni plini.

Stroškovni vidik

Študija stroškov in koristi zelenega javnega naročanja, ki jo je pripravila Komisija leta 2007 je preučila stroškovne posledice kupovanja zelenih (z znakom za okolje označenih) čistil iz skupnega proračuna za čiščenje. Znatni del denarja, med 92 in 97 odstotki, se porabi za stroške osebja, zato različne cene izdelkov v glavnem zanemarljivo vplivajo na skupni proračun za čiščenje. Izbira ustreznih čistil pa ima vpliv na okolje in zdravje ljudi, ki pa imata oba finančne učinke.

Usposobljenost oseb je bistvena za ustrezno ravnanje s čistilnimi sredstvi. Prekomerno čiščenje in nepravilno doziranje koncentratov namreč povročata dodatne stroške.

Uporaba energijsko učinkovitih pralnih strojev omogoča prihranke v fazi uporabe, ter lahko, glede na stroške v celotnem življenjskem ciklu, predstavlja celo ugodnejšo opcijo.

Vir: Kalkulator prihrankov BELT⁷, konkreten izračun za pralne stroje

⁷ <https://belt.zps.si/calculator.php?calcid=wm>

Priloga 2: Uredba o zelenem javnem naročanju

Opozorilo: Neuradno prečiščeno besedilo predpisa predstavlja zgolj informativni delovni pripomoček, glede katerega organ ne jamči odškodninsko ali kako drugače.

Neuradno prečiščeno besedilo Uredbe o zelenem javnem naročanju obsega:

1. Uredbo o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 51/17 z dne 19. 9. 2017),
2. Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 64/19 z dne 25. 10. 2019),
3. Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 121/21 z dne 23. 7. 2021),
4. Uredbo o spremembi Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 132/23 z dne 22. 12. 2023).

UREDBA

a) o zelenem javnem naročanju

(neuradno prečiščeno besedilo št. 3)

1. člen (vsebina)

(1) Ta uredba ureja zeleno javno naročanje. Zeleno javno naročanje je naročanje, pri katerem naročnik po Zakonu o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15 in 14/18; v nadaljnjem besedilu: ZJN-3) naroča blago, storitve ali gradnje, ki imajo v primerjavi z običajnim blagom, storitvami in gradnjami v celotni življenjski dobi manjši vpliv na okolje in zagotavljajo varčevanje z naravnimi viri, materiali in energijo ter imajo enake ali boljše funkcionalnosti.

(2) S to uredbo se v pravni red Republike Slovenije prenašajo:

5. del Direktive (EU) 2019/1161 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o spremembi Direktive 2009/33/ES o spodbujanju čistih in energetsko učinkovitih vozil za cestni prevoz (UL L št. 188 z dne 12. julija 2019, str. 116) ter
6. člen in del Priloge III Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetske učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL L št. 315 z dne 14. novembra 2012, str. 1), zadnjič spremenjene z Direktivo Sveta 2013/12/EU z dne 13. maja 2013 o prilagoditvi Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta o energetske učinkovitosti zaradi pristopa Republike Hrvaške (UL L št. 141 z dne 28. maja 2013, str. 28; v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2012/27/EU).

2. člen

(namen uredbe)

Namen te uredbe je zmanjšati negativen vpliv na okolje z javnim naročanjem okoljsko manj obremenjujočega blaga, storitev in gradenj, izboljšati okoljske značilnosti obstoječe ponudbe in spodbujati razvoj okoljskih inovacij in krožno gospodarstvo ter dajati zgled zasebnemu sektorju in potrošnikom.

3. člen (pomen izrazov)

Izrazi, uporabljeni v tej uredbi, imajo naslednji pomen:

7. »Sistem ravnanja z okoljem« je prostovoljni sistem ravnanja organizacije iz drugega odstavka 78. člena ZJN-3, ki se vzpostavi po standardu ISO 14001, shemi EMAS ali drugem standardu ali shemi, ki se uporablja za ravnanje z okoljskimi odpadki in je sestavni del celotnega sistema vodenja, organizacijske strukture, postopkov načrtovanja, delovnih procesov, razvojnih virov in odgovornosti, vodi k izvajanju, doseganju, nadzorovanju ter vzdrževanju okoljske politike organizacije in obvladovanju njenih okoljskih vplivov ter si organizacija v skladu z njim prizadeva za nenehno izboljševanje svojega ravnanja z okoljem. Potrdilo o vzpostavitvi tega sistema izda državni ali regionalni organ ali neodvisna institucija, ki je bila v skladu s standardom SIST EN ISO/IEC 17021-1:2015 (Ugotavljanje skladnosti – Zahteve za organe, ki presojujejo in certificirajo sisteme vodenja – 1. del: Zahteve) akreditirana za potrditev vzpostavitve določenega sistema ravnanja z okoljem.
8. »Znak za okolje tipa I« je znak iz 19. točke prvega odstavka 2. člena ZJN-3 in prostovoljna okoljska oznaka, ki označuje okoljsko kakovost določenega blaga, storitve ali gradnje. Merila za pridobitev okoljskega znaka tipa I temeljijo na proučitvi vpliva blaga, storitve ali gradnje na okolje v njihovi življenjski dobi in na evropskih, mednarodnih ali slovenskih okoljskih standardih. Podeljuje ga državni ali regionalni organ ali neodvisna institucija, ki je akreditirana za potrditev uporabe določenega okoljskega znaka tipa I.
9. »Znak za okolje tipa III« je prostovoljna okoljska oznaka, ki ob upoštevanju predhodno opredeljenih parametrov količinsko oziroma vrednostno opredeljuje okoljske vplive določenega blaga, storitve ali gradnje, s čimer uporabnika obvešča o vplivih tega blaga, storitve ali gradnje na okolje (deklaracija). Parametri temeljijo na proučitvi vpliva blaga, storitve ali gradnje na okolje v njihovi življenjski dobi in na slovenskih, evropskih ali mednarodnih okoljskih standardih. Oznaka ima deklaratoren značaj in ne izraža mnenja o okoljski kakovosti izdelka. Navedbe proizvajalca o okoljskih vplivih posameznega blaga, storitve ali gradnje preveri neodvisna institucija.

4. člen (predmeti javnega naročanja, za katere je obvezno upoštevanje okoljskih vidikov)

(1) Upoštevanje okoljskih vidikov v postopkih javnega naročanja je obvezno za naslednje predmete javnega naročanja:

10. električna energija,
11. živila in gostinske storitve,
12. tekstilni izdelki,

13. pisarniški papir in higienski papirnati izdelki,
14. elektronska pisarniška oprema,
15. televizorji,
16. hladilniki, zamrzovalniki in njihove kombinacije, pralni stroji, pomivalni stroji, sušilni stroji, sesalniki in klimatske naprave,
17. pohištvo,
18. grelniki vode, grelniki prostora in njihove kombinacije ter hranilniki tople vode,
19. sanitarne armature,
20. oprema za stranišča na splakovanje in oprema za pisoarje,
21. stenske plošče,
22. projektiranje oziroma izvedba gradnje stavb,
23. projektiranje oziroma izvedba gradnje cest,
24. vozila za cestni prevoz in storitve prevoza,
25. pnevmatike,
26. električne sijalke in svetilke ter razsvetljava v notranjih prostorih,
27. cestna razsvetljava in prometna signalizacija,
28. čistila, storitve čiščenja in storitve pranja perila,
29. vrtnarske storitve, kmetijski in drugi proizvodi ter oprema in stroji za vrtnarjenje,
30. stavbno pohištvo,
31. protihrupne cestne ograje.

(2) Vidik energijske učinkovitosti mora naročnik na način, določen v sedmem odstavku 7. člena te uredbe, upoštevati tudi pri oddaji predmeta javnega naročanja, ki ni naveden v prejšnjem odstavku, če je povezan z rabo energije.

(3) Natančnejša opredelitev predmetov iz prvega odstavka tega člena je določena v Natančnejši opredelitvi predmetov, za katere je zeleno javno naročanje obvezno, ki je Priloga 1 te uredbe in njen sestavni del.

5. člen **(izjeme od zelenega javnega naročanja)**

Ta uredba se ne uporablja:

32. v primerih, ko se živila in gostinske storitve ter tekstilni izdelki in pisarniški papir in higienski papirnati izdelki naročajo v humanitarne namene;
33. za javna naročila blaga za blagovne rezerve, ko je treba zaradi varnostnih ali higienskih zahtev upoštevati drugačne standarde;
34. ko je predmet javnega naročanja stavbno pohištvo, ki je v primeru ugotovljene prekomerne hrupne prometne obremenjenosti na zasebni lastnini namenjeno zagotavljanju pasivne protihrupne zaščite;
35. za javna naročila oboroženih sil, kadar je javno naročilo blaga, storitve in gradnje z visoko energetske učinkovitostjo, kakor je določeno v Prilogi III Direktive 2012/27/EU, v nasprotju z naravo in glavnim ciljem dejavnosti oboroženih sil, in za javna naročila vojaške opreme, kakor je opredeljena v zakonu, ki opredeljuje javno naročanje na področju obrambe in varnosti.

6. člen **(okoljski vidiki in cilji zelenega javnega naročanja)**

(1) Pri oddaji javnih naročil naročnik upošteva zlasti naslednje okoljske vidike:

36. energijska učinkovitost in uporaba obnovljivih oziroma drugih alternativnih virov energije;
37. učinkovita in ponovna raba vode;
38. učinkovita raba virov;
39. preprečevanje nevarnosti za zdravje ali okolje, zlasti onesnaževanje zraka, voda in tal ter zmanjševanje biotske raznovrstnosti;
40. ponovna raba sekundarnih surovin in izdelkov ter preprečevanje ter zmanjševanje nastajanja odpadkov, vključno zaradi daljše življenjske dobe blaga in gradnje;
41. spodbujanje uporabe proizvodov, ki se lahko večkrat uporabijo, namesto takih za enkratno uporabo, spodbujanje popravil, priprave in predelave odsluženih izdelkov in odpadkov za ponovno uporabo ter recikliranje.

(2) Naročnik mora javno naročilo, ki vključuje predmet iz 4. člena te uredbe, oddati tako, da se v posameznem naročilu izpolni tisti cilj, ki je v nadaljevanju določen za ta predmet:

42. delež električne energije, pridobljene iz obnovljivih virov oziroma soproizvodnje električne energije z visokim izkoristkom, znaša najmanj 50 %;
43. delež ekoloških živil znaša glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, najmanj 15 %;
44. delež živil iz shem kakovosti znaša glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, najmanj 20 %;
45. bombaž ali druga naravna vlakna, vsebovana v tekstilnih izdelkih, morajo v najmanj 10% vseh izdelkov zajemati bombažna ali druga naravna vlakna, pridobljena na ekološki način;
46. delež primarne vlaknine, pridobljene iz trajnostno upravljanih gozdov, v pisarniškem papirju in higienskih papirnatih proizvodih, izdelanih iz primarne vlaknine, znaša najmanj 50 %;
47. delež reciklirane vlaknine v pisarniškem papirju in higienskih papirnatih proizvodih, izdelanih iz predelane vlaknine, znaša najmanj 30 %;
48. osebni in prenosni računalniki ter zasloni so uvrščeni v najvišji energijski razred, ki je dostopen na trgu;
49. delež opreme za zajem, obdelavo in prikaz slik ter televizorjev, ki so uvrščeni v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 70 % vseh artiklov;
50. delež hladilnikov, zamrzovalnikov in njunih kombinacij, pomivalnih, pralnih in sušilnih strojev, sesalnikov in klimatskih naprav, ki so uvrščeni v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 80 % vseh artiklov;
51. delež lesa ali lesnih tvoriv v pohištvu znaša najmanj 70 % prostornine uporabljenih materialov za izdelavo pohištva, razen če predpis ali namen uporabe to prepoveduje ali onemogoča;
52. delež grelnikov vode, grelnikov prostorov in njihovih kombinacij ter hranilnikov tople vode, ki so uvrščeni v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 85 %;
53. delež sanitarnih armatur, ki so nameščene v nestanovanjskih prostorih za več uporabnikov in pogosto uporabo ter omogočajo omejitev časa posamezne uporabe vode, znaša najmanj 70 %;
54. delež splakovalnih sistemov iz opreme za stranišča na splakovanje in opreme za pisoarje, ki vključuje napravo za varčevanje z vodo, znaša najmanj 60 %;
55. delež recikliranega ali ponovno uporabljenega gradbenega lesa v leseni stenski plošči znaša najmanj 10 %;

56. delež lesa ali lesnih tvoriv v stavbah znaša najmanj 30 % prostornine vgrajenih materialov (brez notranje opreme, plošče pritlične etaže in pod njo ležečih konstrukcij), razen če predpis ali namen uporabe to prepoveduje ali onemogoča, pri čemer je lahko delež lesa za tretjino manjši, če se v stavbo vgradi najmanj 10 % gradbenih proizvodov, ki imajo znak za okolje tipa I ali III;
57. pri gradnji vozišča ceste se recikliran asfaltni granulati (rezkanec), ki je nastal ob prenovi te ceste ali je iz drugega vira, uporabi prioriteto za proizvodnjo novih bituminiziranih zmesi, podredno pa zlasti za plasti, stabilizirane s hidravličnim ali bitumenskim vezivom, tampon (vključno z bankinami), posteljico, nasipe ter zasipe, in sicer v količini, ki je potrebna;
58. delež čistih in brezemisijских vozil za cestni prevoz in storitev prevoza, razen vozil za opravljanje zakonsko določenih nalog policije, glede na kategorije vozil, kot jih določa 3. točka Priloge 2, ki je sestavni del te uredbe;
59. delež pnevmatik, ki so uvrščene v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 90 % števila vseh artiklov pnevmatik;
60. delež električnih sijalk, ki so uvrščene v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 90 %;
61. delež svetilk, ki omogoča uporabo električnih sijalk, uvrščenih v najvišji energijski razred, dostopen na trgu, znaša najmanj 90 %;
62. razsvetljava v notranjih prostorih omogoča uporabo predstikalnih naprav z možnostjo zatemnjevanja pri najmanj 40 % vseh sijalk;
63. pri prenovi cestne razsvetljave se zagotovi 30 % prihranka porabe električne energije;
64. najmanj 30 % cestne razsvetljave omogoča zmanjšanje emisij nepotrebne svetlobe;
65. delež univerzalnih čistil, ki ustrezajo zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila strupenosti za vodno okolje ter zahtevam za pridobitev znaka za okolje EU za čistila za trdne površine glede merila o izključenih in omejenih snoveh, znaša glede na prostornino vseh artiklov univerzalnih čistil najmanj 30 %;
66. delež okrasnih rastlin, ki so prilagojene lokalnim razmeram gojenja, znaša najmanj 70 %, pri čemer ni dopustno naročati invazivnih tujerodnih vrst okrasnih rastlin;
67. delež okrasnih medonosnih rastlin znaša najmanj 25 %;
68. delež namakalnih sistemov, ki niso namenjeni namakanju kmetijskih zemljišč in so prilagodljivi glede količine vode, ki se porazdeljuje po območjih, znaša najmanj 60 %;
69. delež namakalnih sistemov, ki niso namenjeni namakanju kmetijskih zemljišč in uporabljajo deževnico, znaša najmanj 25 %;
70. delež lesa ali lesnih tvoriv v stavbnem pohištvu znaša najmanj 80 % prostornine vgrajenih materialov (brez stekla in stavbnega okovja), razen če predpis ali namen uporabe to prepoveduje ali onemogoča.
71. delež lesa ali lesnih tvoriv v protihrupnih cestnih ograjah znaša najmanj 55 % prostornine uporabljenih materialov za izdelavo protihrupnih cestnih ograj, razen če predpis, namen uporabe, krajevna arhitekturna tipologija ali prostorski akt to prepoveduje ali onemogoča.

(3) Za čista in brezemisijška vozila se štejejo vozila, definirana v 1. in 2. točki Priloge 2 te uredbe. Za alternativne vire energije se štejejo viri energije iz 1. točke Priloge 2 te uredbe.

(4) Naročnik odda javno naročilo projektiranja stavbe tako, da je mogoče pri izvedbi gradnje te stavbe doseči cilj iz 15. točke drugega odstavka tega člena, razen če uporabi katerega od priznanih sistemov gradnje in certificiranje trajnostne gradnje, kot so npr. DGNB, BREEAM, LEED. Javno naročilo projektiranja ceste naročnik odda tako, da je mogoče pri izvedbi gradnje ceste doseči cilj iz 16. točke drugega odstavka tega člena. V projektni dokumentaciji za obnovo ceste morata biti predvidena vrsta in količina materialov, ki bodo nastali pri obnovi in so primerni za recikliranje ali ponovno uporabo, in način njihovega recikliranja ali ponovne uporabe v posameznih elementih ceste, ki se obnavlja.

(5) Prostornina v stavbo vgrajenih materialov iz 15. točke drugega odstavka tega člena se izračuna tako, da se od bruto prostornine stavbe, izračunane skladno s SIST ISO 9836, odšteje neto prostornina stavbe, izračunana po tem standardu. V izračun prostornine v stavbo vgrajenega lesa se vključijo leseni sestavi oziroma konstrukcije, ki temeljijo na lesenih elementih.

(6) Izjemoma, kadar to zahtevajo okoliščine ali predmet javnega naročanja, lahko naročnik odda javno naročilo brez upoštevanja ciljev iz drugega odstavka tega člena. V tem primeru mora pri naslednjem istovrstnem naročilu zagotoviti, da se doseže 100-odstotni cilj, če je cilj iz drugega odstavka tega člena nižji od 50 %, pa dvakratnik cilja iz drugega odstavka tega člena, razen če je izjemo iz prejšnjega stavka uporabil zaradi oddaje javnega naročila v postopku s pogajanjem brez predhodne objave na podlagi č) točke prvega odstavka 46. člena ZJN-3 ali če zagotovi, da se objekt zgradi z uporabo priznanega sistema certificiranja trajnostne gradnje ter razen v primeru cilja iz 2., 15., 16. in 17. točke drugega odstavka tega člena.

(7) V primeru cilja iz 17. točke drugega odstavka tega člena lahko naročnik izjemoma, kadar to zahtevajo okoliščine ali predmet javnega naročanja, odda javno naročilo brez upoštevanja ciljev iz 3. točke Priloge 2 te uredbe. V tem primeru mora ob naslednjem istovrstnem naročilu oziroma najpozneje do izteka referenčnega obdobja iz 3. točke Priloge 2 te uredbe, doseči zahtevano število čistih in brezemisijskih vozil glede na skupno število vozil iste kategorije, zajetih v vseh pogodbah v posameznem referenčnem obdobju. Pri naročilu storitev prevoza iz 60.a točke Priloge 1 te uredbe, lahko naročnik izjemoma ne upošteva cilja iz 3. točke Priloge 2 te uredbe, kadar naroča storitve prevoza na daljše relacije, ki ga z čistimi in brezemisijskimi vozili ni mogoče izvesti zaradi krajšega dosega vozila ter hkrati na predmetni relaciji in v njeni bližnji okolici ne obstaja ustrezna polnilna infrastruktura. Ta izjema ne velja za naročila storitev prevoza znotraj urbanih območij in kadar naročilo storitve prevoza ne presega 100 prevoženih kilometrov na dan.

(8) Kadar naročnik uporabi izjemi iz šestega in sedmega odstavka tega člena, mora to in razlog za njuno uporabo navesti in utemeljiti v dokumentu v zvezi z oddajo javnega naročila iz 9. točke prvega odstavka 2. člena ZJN-3. V primeru cilja iz 17. točke drugega odstavka tega člena mora naročnik v dokumentu navesti tudi načrt prihodnjih naročil v referenčnem obdobju, iz katerega morajo biti razvidni predvideno število vseh vozil, predvideno število čistih in brezemisijskih vozil po kategorijah ter dinamika bodočih javnih naročil znotraj referenčnega obdobja, pri čemer mora biti iz načrta razvidno tudi doseganje cilja iz 3. točke Priloge 2 te uredbe.

7. člen **(način vključevanja okoljskih vidikov)**

(1) Naročnik javno naročilo opiše tako, da je iz njegovega naziva razvidno, da je predmet javnega naročanja okoljsko manj obremenjujoče blago, storitev ali gradnja.

(2) Naročnik v postopek javnega naročanja vključi okoljske vidike tako, da jih opredeli na enega ali več naslednjih načinov:

72. v tehničnih specifikacijah kot tehnični standard, zahtevo glede delovanja, funkcionalnost ali drugo značilnost predmeta javnega naročanja,
73. kot razlog za izključitev iz a) točke šestega odstavka 75. člena ZJN-3,
74. kot pogoj za sodelovanje gospodarskega subjekta pri izvedbi javnega naročila,
75. kot merilo za oddajo javnega naročila, zlasti ob upoštevanju stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje v skladu s 85. členom ZJN-3,
76. kot posebno določilo pogodbe o izvedbi javnega naročila, ki jo sklene z izbranim ponudnikom, v primeru okvirnega sporazuma pa z izbranimi ponudniki.

(3) V postopku javnega naročanja predmetov iz prvega odstavka 4. člena te uredbe naročnik merila za oddajo javnega naročila praviloma opredeli tako, da se vsaj eno izmed meril oziroma del stroškov v življenjski dobi nanaša na okoljske vidike iz prvega odstavka prejšnjega člena.

(4) Naročnik lahko spodbuja zmanjšanje okoljskih obremenitev tudi tako, da:

77. kot posebno pogodbeno določilo določi, da mora gospodarski subjekt v času izvedbe naročila vzpostaviti sistem ravnanja z okoljem ali pridobiti znak za okolje tipa I ali začeti postopek za vzpostavitev sistema ravnanja z okoljem ali pridobitev znaka za okolje tipa I,
78. kot posebno pogodbeno določilo določi, da mora gospodarski subjekt, ki nima vzpostavljenega sistema ravnanja z okoljem, med trajanjem pogodbe za nekaj odstotkov izboljšati ogljični odtis svoje organizacije ali izdelka, ki je predmet javnega naročanja,
79. ponudbo ponudnika, ki ima vzpostavljen sistem ravnanja z okoljem, ali ponudbo z izdelki z znakom za okolje tipa I v sklopu meril za oddajo javnega naročila oceni kot boljšo ali
80. s posebnim orodjem pred začetkom postopka javnega naročanja, med njim ali ko je končan izračuna oziroma pridobi izračun emisij CO₂ oziroma stroškov v življenjski dobi blaga, storitve ali gradnje, ki je predmet javnega naročanja, ter ugotovitve primerja s predhodnimi podatki ali konkurenčnim blagom, storitvami ali gradnjami in jih, če to je potrebno oziroma primerno, uporabi pri nadaljnjem javnem naročanju.

(5) Spremembe pogodbe o izvedbi javnega naročila ali okvirnega sporazuma, ki se sklepajo v skladu s 95. členom ZJN-3, se sklenejo v skladu s to uredbo, če narava in vsebina prvotnega javnega naročila ter določbe pogodbe ali okvirnega sporazuma to dopuščajo.

(6) Zlasti kadar si naročnik prizadeva spodbuditi okoljske inovacije in prehod v krožno gospodarstvo, pri naročanju predmeta iz 13. točke prvega odstavka 4. člena te uredbe pa tudi trajnostne vidike gradnje, v dokumentaciji v zvezi z oddajo

javnega naročila v tehničnih specifikacijah namesto tehničnih standardov opredeli funkcionalne zahteve predmeta javnega naročila.

(7) Kadar je to skladno s stroškovno učinkovitostjo, ekonomsko izvedljivostjo, širšo trajnostjo, tehnično ustreznostjo in zadostno konkurenco ter je predmet javnega naročanja vezan na rabo energije, naročnik okoljski vidik energijske učinkovitosti v postopek javnega naročanja vključi na enega ali več načinov iz drugega odstavka tega člena, pri čemer zahtevo ali merilo opredeli s sklicevanjem na najvišji razred energijske učinkovitosti, ki ga blago dosega na trgu. Naročnik javno naročilo oblikuje tako, da se glede na celoten predmet naročanja doseže najboljša mogoča energijska učinkovitost. Javna naročila storitev, ki imajo znaten energetski vidik, pa naroča ob upoštevanju možnosti dolgoročnega prihranka energije. Pri naročanju storitev naročnik zahteva, da jih ponudniki opravljajo z uporabo blaga, ki izpolnjuje zahteve najvišjega razreda energijske učinkovitosti, razen če uporaba blaga ni neposredno povezana s predmetom naročanja, ponudnik že razpolaga s potrebnim blagom ali namerava za izvedbo naročila uporabiti rabljeno blago.

(8) Pri javnem naročanju vozil za cestni promet in storitev prevoza naročnik v tehničnih specifikacijah opredeli minimalne tehnične zahteve skladno s 1. in 2. točko Priloge 2 te uredbe za tista vozila, ki bodo prispevala k doseganju minimalnega cilja čistih in brezemisijskih vozil v javnem naročilu.

(9) Če naročnik cilj iz drugega odstavka prejšnjega člena upošteva pri oddaji javnega naročila v skladu s petim odstavkom 73. člena ZJN-3, mu tega cilja ni treba upoštevati pri javnem naročanju po postopku javnega naročanja iz prvega odstavka 39. člena ZJN-3.

(10) Pri javnem naročanju projektiranja oziroma izvedbe gradnje cest lahko naročnik namesto klasičnih asfaltnih zmesi predvidi uporabo toplih asfaltov, zlasti če je treba cesto hitro prepustiti prometu.

(11) Pri javnem naročanju projektiranja oziroma izvedbe gradnje cest lahko naročnik za cesto s težko, zelo težko in izredno težko prometno obremenitvijo na poseljenih območjih in cesto z načrtovano ureditvijo za zaščito pred hrupom predvidi uporabo protihrupnih cestnih ograj in asfaltnih zmesi za znižanje hrupa.

8. člen **(primeri okoljskih zahtev in meril)**

(1) Ministrstvo, pristojno za okolje, in ministrstvo, pristojno za javna naročila, skupaj z ministrstvi, pristojnimi za posamezno področje, njihovimi organi v sestavi in vladnimi službami pripravita primere okoljskih zahtev in meril, ki jih lahko naročnik vključi v postopek javnega naročanja, da bi dosegel cilje iz drugega odstavka 6. člena te uredbe, razen cilja iz 16. točke drugega odstavka 6. člena te uredbe, in jih objavita na svetovnem spletu.

(2) Ministrstvo, pristojno za okolje, in ministrstvo, pristojno za javna naročila, skupaj z ministrstvi, pristojnimi za posamezno področje, njihovimi organi v sestavi in vladnimi službami zagotovita, da se glede na tehnološki razvoj, razmere

na trgu ter zakonodajo in smernice Evropske unije in Republike Slovenije okoljske zahteve in merila iz prejšnjega odstavka posodobijo najmanj vsaki dve leti.

9. člen (spremljanje zelenega javnega naročanja)

(1) Ministrstvo, pristojno za javna naročila, na podlagi podatkov o oddanih javnih naročilih v preteklem letu, najpozneje do 30. septembra tekočega leta pripravi statistično poročilo o oddanih zelenih javnih naročilih in ga vključi v statistično poročilo iz tretjega odstavka 107. člena ZJN-3.

(2) Statistično poročilo o oddanih zelenih javnih naročilih iz prejšnjega odstavka mora vsebovati vsaj naslednje podatke:

81. število in vrednost oddanih zelenih javnih naročil ter delež oddanih zelenih javnih naročil glede na število in vrednost vseh oddanih javnih naročil;
82. število in vrednost oddanih zelenih javnih naročil ter delež oddanih zelenih javnih naročil glede na število in vrednost vseh oddanih javnih naročil, ločeno razčlenjeno na področje javnega naročanja, vrsto predmeta javnega naročila, oznako oddelka enotnega besednjaka javnih naročil (CPV), predmete iz prvega odstavka 4. člena te uredbe in postopke javnega naročanja;
83. pogostost uporabljenih načinov vključevanja okoljskih vidikov iz drugega odstavka 7. člena te uredbe pri oddanih zelenih javnih naročilih;
84. število in delež naročnikov, ki so oddali vsaj eno zeleno javno naročilo, razčlenjeno na kategorijo naročnika, in število naročnikov, ki so oddali vsaj eno javno naročilo, niso pa oddali nobenega zelenega javnega naročila, razčlenjeno na kategorijo naročnika, ter delež teh naročnikov glede na število naročnikov iste kategorije, ki so v tem letu oddali vsaj eno javno naročilo;
85. število in vrednost oddanih zelenih javnih naročil ter delež oddanih zelenih javnih naročil glede na število in vrednost vseh oddanih javnih naročil, razčlenjeno na vrsto predmeta javnega naročila in ponudnike s sedežem v Republiki Sloveniji, drugi državi članici Evropske unije in tretji državi;
86. število ponudnikov s sedežem v Republiki Sloveniji, drugi državi članici EU in tretji državi, katerim je bilo oddano vsaj eno zeleno javno naročilo, razčlenjeno na vrsto predmeta javnega naročila, ter delež teh ponudnikov glede na število izbranih ponudnikov za javno naročilo z isto vrsto predmeta javnega naročila;
87. število ponudnikov, katerim je bilo oddano vsaj eno zeleno javno naročilo, razčlenjeno na vrsto predmeta javnega naročila in velikost ponudnika, ter delež teh ponudnikov glede na število izbranih ponudnikov za javno naročilo z isto vrsto predmeta javnega naročila.

[Priloga 1: Natančnejša opredelitev predmetov, za katere je zeleno javno naročanje obvezno](#)

[Priloga 2: Opredelitev ciljev in pogojev na področju javnega naročanja čistih in brezemisijevih vozil za cestni prevoz](#)

Uredba o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. [51/17](#)) vsebuje naslednje prehodne in končno določbo:

»PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

10. člen
(prenehanje veljavnosti)

Z dnem uveljavitve te uredbe preneha veljati Uredba o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. 102/11, 18/12, 24/12, 64/12, 2/13, 89/14 in 91/15 – ZJN-3).

11. člen
(prehodno obdobje za zeleno javno naročanje)

(1) Ne glede na 2. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo živil odda tako, da znaša delež ekoloških živil najmanj:

- 88. 10 % števila vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. Decembra 2020;
- 89. 12 % števila vseh artiklov ali celotne predvidene količine živil, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2023.

(2) Ne glede na 26. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih rastlin rastlinskih vrst, prilagojenih lokalnim razmeram gojenja, najmanj 35 % celotne predvidene količine okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.

(3) Ne glede na 27. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih medonosnih rastlin najmanj 15 % celotne predvidene količine okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.

12. člen
(rok za pripravo primerov okoljskih zahtev in meril)

Ministrstvo, pristojno za okolje, in ministrstvo, pristojno za javna naročila, objavita primere okoljskih zahtev in merila iz prvega odstavka 8. člena te uredbe najkasneje v desetih dneh po uveljavitvi te uredbe.

13. člen
(zaključek postopkov, začelih pred uveljavitvijo te uredbe)

(1) Postopki javnega naročanja, za katere je bilo obvestilo o javnem naročilu ali obvestilo o projektnem natečaju poslano v objavo pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(2) Postopki javnega naročanja, za katere na portalu javnih naročil ni treba objaviti obvestila o naročilu in so naročniki gospodarskim subjektom poslali povabilo k sodelovanju, povabilo k potrditvi interesa ali povabilo k predložitvi ponudb pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(3) Spremembe pogodbe o izvedbi javnega naročila ali okvirnega sporazuma, ki se sklepajo v skladu s 95. členom Zakona o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15), se sklenejo po dosedanjih predpisih, če je pred uveljavitvijo uredbe vsaj ena od pogodbenih strank podpisala dodatek k pogodbi ali sporazumu.

(4) Posamezna javna naročila, ki se oddajo na podlagi okvirnega sporazuma, za sklenitev katerega je naročnik obvestilo o javnem naročilu poslal v objavo pred uveljavitvijo te uredbe ali je pred uveljavitvijo te uredbe gospodarskim subjektom poslal povabilo k sodelovanju, povabilo k potrditvi interesa ali povabilo k predložitvi ponudb, se oddajo v skladu s to uredbo, če to dopuščajo določbe okvirnega sporazuma in predmet posameznega javnega naročila ali predhodnih posameznih naročil.

(5) Posamezna javna naročila, ki se oddajo v dinamičnem nabavnem sistemu, za vzpostavitev katerega je naročnik obvestilo o javnem naročilu poslal v objavo pred uveljavitvijo te uredbe, se oddajo v skladu s to uredbo, če to dopuščajo zahteve, ki jih je naročnik uporabil za vzpostavitev tega sistema, in predmet posameznega javnega naročila ali predhodnih posameznih naročil.

(6) Ne glede na prvi in drugi odstavek tega člena lahko naročnik ob upoštevanju te uredbe spremeni dokumentacijo v zvezi z oddajo javnega naročila oziroma navedbe v objavljenem obvestilu o javnem naročilu in javno naročilo odda v skladu z določbami te uredbe, če še ni potekel rok za predložitev ponudb.

14. člen

(prvo statistično poročilo o oddanih zelenih javnih naročilih)

Statistično poročilo o oddanih zelenih javnih naročilih iz prvega odstavka 9. člena te uredbe ministrstvo, pristojno za javna naročila, prvič pripravi leta 2019.

15. člen

(začetek veljavnosti)

Ta uredba začne veljati 1. januarja 2018.«.

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. [64/19](#)) vsebuje naslednjo prehodno in končno določbo:

»PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

6. člen

(zaključek postopkov, začeti pred uveljavitvijo te uredbe)

(1) Postopki javnega naročanja, za katere je bilo obvestilo o javnem naročilu ali obvestilo o projektnem natečaju poslano v objavo pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(2) Postopki javnega naročanja, za katere na portalu javnih naročil ni treba objaviti obvestila o naročilu in so naročniki gospodarskim subjektom poslali povabilo k sodelovanju, povabilo k potrditvi interesa ali povabilo k predložitvi ponudb pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(3) Ne glede na prvi in drugi odstavek tega člena lahko naročnik ob upoštevanju spremenjenih 3., 6. in 7. člena uredbe spremeni dokumentacijo v zvezi z oddajo javnega naročila oziroma navedbe v objavljenem obvestilu o javnem naročilu ter javno naročilo odda v skladu s spremenjenimi 3., 6. in 7. členom uredbe, če še ni potekel rok za predložitev ponudb.

7. člen

(začetek veljavnosti)

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.«.

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. [121/21](#)) spreminja 11. člen uredbe tako, da se glasi:

»11. člen

(prehodno obdobje za zeleno javno naročanje)

(1) Ne glede na 2. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo živil odda tako, da znaša delež ekoloških živil najmanj:

90. 10 % števila vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. Decembra 2020;

91. 12 % števila vseh artiklov glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2023.

(2) Ne glede na 26. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih rastlin rastlinskih vrst, prilagojenih lokalnim razmeram gojenja, najmanj 35 % celotne predvidene količine

okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.

(3) Ne glede na 27. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih medonosnih rastlin najmanj 15 % celotne predvidene količine okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.«;

ter vsebuje naslednjo prehodno in končno določbo:

»PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

8. člen

(zaključek postopkov, začelih pred uveljavitvijo te uredbe)

(1) Postopki javnega naročanja, za katere je bilo obvestilo o javnem naročilu ali obvestilo o projektne natečaju poslano v objavo pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(2) Postopki javnega naročanja, za katere na portalu javnih naročil ni treba objaviti obvestila o naročilu in za katere so naročniki gospodarskim subjektom poslali povabilo k sodelovanju, povabilo k potrditvi interesa ali povabilo k predložitvi ponudb pred uveljavitvijo te uredbe, se izvedejo po dosedanjih predpisih.

(3) Ne glede na prvi in drugi odstavek tega člena lahko naročnik ob upoštevanju spremenjenega 4. in 6. člena uredbe spremeni dokumentacijo v zvezi z oddajo javnega naročila oziroma navedbe v objavljenem obvestilu o javnem naročilu ter javno naročilo odda v skladu s spremenjenima 4. in 6. členom uredbe, če še ni potekel rok za predložitev ponudb.

9. člen

(začetek veljavnosti)

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.«.

Uredba o spremembi Uredbe o zelenem javnem naročanju (Uradni list RS, št. [132/23](#)) spreminja 11. člen uredbe tako, da se glasi:

»11. člen

(prehodno obdobje za zeleno javno naročanje)

(1) Ne glede na 2. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo živil odda tako, da znaša delež ekoloških živil najmanj:

92. 10 % števila vseh artiklov živil ali celotne predvidene količine živil, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. Decembra 2020;
93. 12 % števila vseh artiklov glede na celotno predvideno količino živil, izraženo v kilogramih, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2024.

(2) Ne glede na 26. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih rastlin rastlinskih vrst, prilagojenih lokalnim razmeram gojenja, najmanj 35 % celotne predvidene količine okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.

(3) Ne glede na 27. točko drugega odstavka 6. člena te uredbe naročnik javno naročilo vrtnarskih storitev, kmetijskih in drugih proizvodov ter opreme in strojev za vrtnarjenje odda tako, da znaša delež okrasnih medonosnih rastlin najmanj 15 % celotne predvidene količine okrasnih rastlin, če je v postopku javnega naročanja obvestilo o javnem naročilu objavljeno na portalu javnih naročil do 31. decembra 2019.«;

ter vsebuje naslednjo končno določbo:

»KONČNA DOLOČBA

2. člen (začetek veljavnosti)

Ta uredba začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.«.